

საქმე „ნაჩოვა და სხვები ბულგარეთის წინააღმდეგ“
(NACHOVA AND OTHERS v. BULGARIA)

(ბანაცხადი № 43577/98 და 43579/98)

განჩინება

სტრასბურგი
2005 წლის 6 ივლისი
გადაწყვეტილება საბოლოოა, თუმცა შეიძლება დაექვემდებაროს რედაქციულ ცვლილებებს

საქმეზე „ნაჩოვა და სხვები ბუღბარეთის წინააღმდეგ“

ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ, შეიკრიბა რა დიდი პალატის სახით შემდეგ მოსამართლეთა შემადგენლობით:

ბ-ნი ლ. ვილდჰაბერი, პრეზიდენტი,

ბ-ნი ს.ლ. როჟაკისი,

ბ-ნი ჯ.პ. კოსტა,

სერ ნოკოლას ბრატცა,

ბ-ნი ბ.მ. ზუპანჩიჩი,

ბ-ნი ს. ბირსანი,

ბ-ნი კ. იუნგვიერტი,

ბ-ნი ჯ. კასადევილი,

ბ-ნი ჰედიგანი,

ქ-ნი ს. ბოტუჩაროვა,

ბ-ნი მ. უგრეხელიძე,

ქ-ნი ა. მულარონი,

ქ-ნი ე. ფურა-სანდსტრომი,

ქ-ნი ა. გილუმიანი,

ქ-ნი ლ. მიოვიჩი,

ბ-ნი დ. სპეილმანი,

ბ-ნი დევიდ ტორ ბიორგინსონი,

აგრეთვე რეგისტრატორის მოადგილე, ბ-ნი ტ.ლ. ერლი,

იმსჯელა რა განმარტოებით 2005 წლის 23 თებერვალს და 2005 წლის 8 ივნისს,

2005 წლის 8 ივნისს გამოიტანა შემდეგი განაჩენი:

პროცედურა

1. საქმე მომდინარეობს ადამიანის უფლებათა ევროპულ კომისიაში (შემდგომში „კომისია“) ბუღბარეთის ოთხი მოქალაქის – ქ-ნი ანელინა კუნჩოვა ნაჩოვას, ქ-ნი აკსინია ხრისტოვას, ქ-ნი ტოდორკა რანგელოვას და ბ-ნი რანგელ პეტკოვ რანგელოვის (შემდგომში „განმცხადებლები“) მიერ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის (შემდგომში „კონვენცია“) აღრემოქმედი 25-ე მუხლის შესაბამისად 1998 წლის 15 მაისს შეტანილი ორი განაცხადიდან (43577/98 და 43579/98) ბუღბარეთის რესპუბლიკის წინააღმდეგ.

2. განმცხადებლები ამტკიცებდნენ, რომ სამხედრო პოლიციამ ესროლა და მოკლა მათი ახლო ნათესავები ბ-ნი კუნჩო რანგელოვი და ბ-ნი კირილ პეტკოვი, რითაც დაირღვა კონვენციის მე-2 მუხლი. გარდა ამისა, მოვლენის გამოძიება არ იყო ეფექტური, რითაც დაირღვა კონვენციის მე-2 და მე-13 მუხლები. მომჩივანები ასევე ამტკიცებდნენ, რომ მოპასუხე სახელმწიფომ ვერ შეასრულა კონვენციის მე-2 მუხლით მასზე დაკისრებული ვალდებულება, კანონით დაეცვა სიცოცხლე და რომ გასაჩივრებული მოვლენების გამომწვევი მიზეზი იყო ბოშური წარმოშობის პირთა მიმართ დისკრიმინაციული დამოკიდებულება, რაც არღვევდა კონვენციის მე-14 მუხლს მე-2 მუხლთან ერთად.

3. სასამართლოში განაცხადები წარდგენილი იქნა 1998 წლის 1 ნოემბერს, როდესაც ძალაში შევიდა კონვენციის მე-11 ოქმი (მე-11 ოქმის მე-5 მუხლის მე-2 პუნქტი), და გადაეცა ძველ მეოთხე სექციას. 2001 წლის 22 მარტს განაცხადები შეერთდა (წესი 43, პუნქტი 1).

4. სასამართლოს 2001 წლის 1 ნოემბრის გადაწყვეტილებით (წესი 25, პუნქტი 1) საქმე გადაეცა ახლად შექმნილ პირველ სექციას (წესი 52, პუნქტი 1). 2002 წლის 28 თებერვალს ამავე სექციის პალატამ, რომელშიც შედიოდნენ ბ-ნი ს.ლ. როჟაკისი, პრეზიდენტი, ბ-ნი გ. ბონელო, ქ-ნი ნ. ვაუცი, ქ-ნი ს. ბოტუჩაროვა, ბ-ნი ა. კოვლერი, ბ-ნი ვ. ზაგრებელსკი, ქ-ნი ე. შტეინერი, მოსამართლეები, და ბ-ნი ნიელსენი, სექციის რეგისტრატორის მოადგილე, განაცხადი ნაწილობრივ დაშვებულად გამოაცხადა.

5. 2004 წლის 26 თებერვალს იმავე სექციის პალატამ, რომელშიც შედიოდნენ ბ-ნი ს.ლ. როჟაკისი, პრეზიდენტი, ბ-ნი პ. ლორენზენი, ბ-ნი ჯ. ბონელო, ქ-ნი ფ. ტულკენსი, ქ-ნი ნ. ვაუცი, ქ-ნი ს. ბოტუჩაროვა, ბ-ნი ვ. ზაგრებელსკი, მოსამართლეები, და ბ-ნი ს. ნიელსენი, სექციის რეგისტრატორი, ერთხმად გამოიტანა გადაწყვეტილება, რომ დაირღვა კონვენციის მე-2 და მე-14 მუხლები და კონვენციის მე-13 მუხლიდან განცალკევებული საკითხი არ გამომდინარეობდა.

6. 2004 წლის 21 მაისს ბულგარეთის მთავრობამ (შემდგომში „მთავრობა“) ითხოვა, რომ საქმე გადასცემოდა დიდ პალატას კონვენციის 43-ე მუხლისა და სასამართლოს წესების 73-ე წესის შესაბამისად. დიდი პალატის კოლეგიამ დააკმაყოფილა ეს თხოვნა 2004 წლის 7 ივლისს.

7. დიდი პალატის შემადგენლობა განისაზღვრა კონვენციის 27-ე მუხლის მე-2 და მე-3 პუნქტებისა და სასამართლოს წესების 24-ე წესის შესაბამისად.

8. დიდ პალატაში განმცხადებლებმა, რომლებიც წარმოდგენილნი იყვნენ სოფიის ადვოკატთა ასოციაციის წევრის ი. გროზევის მიერ, და მთავრობამ, რომელსაც წარმოადგენდა თანაწარმომადგენელი ქ-ნი მ. დიმოვა იუსტიციის სამინისტროდან, წარადგინეს კომენტარები შესაბამისად 2004 წლის 30 ნოემბერს და 2004 წლის 29 ნოემბერს. გარდა ამისა, მიღებული იქნა მესამე მხარის კომენტარები სამი არასამთავრობო ორგანიზაციისგან – „ბოშათა უფლებების ევროპული ცენტრისგან“, „Interights“-ისა და „ღია საზოგადოება – მართლმსაჯულების ინიციატივისაგან“, რომელთაც პრეზიდენტმა უფლება მისცა, ჩართულიყვნენ წერილობით პროცედურაში (კონვენციის 36-ე მუხლის მე-2 პუნქტი და 44-ე წესის მე-2 პუნქტი).

9. მოსმენა იყო ღია და ჩატარდა ადამიანის უფლებების შენობაში, სტრასბურგი, 2005 წლის 23 თებერვალს (59-ე წესის მე-3 პუნქტი).

სასამართლის წინაშეამოცხადდნენ:

(ა) მთავრობის სახელით:

ქ-ნი დიმოვა, იუსტიციის სამინისტრო,

ქ-ნი მ. კოცევა, იუსტიციის სამინისტრო, თანაწარმომადგენელი.

(ბ) განმცხადებელთა სახელით:

ბ-ნი ი. გროზევი,

ლორდ ლესტერი, Q.C., ადვოკატი

სასამართლომ მოუსმინა მათ გამოსვლებს.

ფაქტები

I. საქმის გარემოებები

10. საქმე შეეხება 1996 წლის 19 ივლისს ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის მკვლელობას სამხედრო პოლიციის წევრის მიერ, რომელიც ცდილობდა მათ დაპატიმრებას.

11. ყველა განმცხადებელი არის ბოშური წარმოშობის ბულგარეთის მოქალაქე.

12. ქ-ნი ანელია კუნჩოვა ნაჩოვა, დაბადებული 1995 წელს, არის ბ-ნი ანგელოვის ქალიშვილი. ქ-ნი აქსინია ხრისტოვა, დაბადებული 1978 წელს, არის ქ-ნი ნაჩოვას დედა. ორივე ცხოვრობს დობროლევოში (ბულგარეთი). ქ-ნი ტოდორკა პეტროვა რანგელოვა და ბ-ნი რანგელ პეტკოვ რანგელოვი, დაბადებულნი 1955 და 1954 წელს, ცხოვრობენ ლომში (ბულგარეთი) და არიან ბ-ნი პეტკოვის მშობლები.

ა. ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის სიკვდილთან დაკავშირებული გარემოებები

13. 1996 წელს ბ-ნი ანგელოვი და ბ-ნი პეტკოვი, ორივე 21 წლის, იყვნენ ახალწვეულები სამშენებლო ძალებში. ეს არის საერთო ბინების მშენებლობითა და სხვა სამოქალაქო პროექტებით დაკავებული ჯარის დანაყოფი.

14. 1996 წლის დასაწყისში ბ-ნი ანგელოვი და ბ-ნი პეტკოვი დააკავეს, ვინაიდან მათ განმეორებით დატოვეს დანაყოფი შვებულების გარეშე. 1996 წლის 22 მაისს ბ-ნი ანგელოვის მიუსაჯეს 9 თვიანი პატიმრობა, ხოლო ბ-ნი პეტკოვის – 5 თვიანი პატიმრობა. ორივე მანამდე მსჯავრდებული იყო ქურდობისათვის.

15. 1996 წლის 15 ივლისს ისინი გაიქცნენ მშენებლობიდან, სადაც მუშაობდნენ და რომელიც განლაგებული იყო ციხის გარეთ, და გაემგზავრნენ ბ-ნი ანგელოვის ბებიასთან ქ-ნი ტონკოვასთან სოფელ ლესურაში. არც ერთი მათგანი შეიარაღებული არ ყოფილა.

16. მათი გაქცევის შესახებ ცნობილი გახდა მეორე დღეს და მათი გვარები ჩაწერეს სამხედრო პოლიციის მიერ ძებნილ პირთა სიაში. 1996 წლის 16 ივლისს ვრაცის სამხედრო პოლიციის დანაყოფმა მიიღო მათი დაპატიმრების ორდერი.

17. 1996 წლის 19 ივლისს დაახლოებით შუადღის 12 საათზე ვრაცის სამხედრო პოლიციის დანაყოფის მორიგე ოფიცერმა მიიღო ანონიმური ზარი, რომელმაც ამცნო, რომ ბ-ნი ანგელოვი და ბ-ნი პეტკოვი იმალებოდნენ სოფელ ლესურაში. შვებულების გარეშე გაპარვის ერთ-ერთი შემთხვევის დროს ბ-ნი ანგელოვი სწორედ იქ იპოვეს და დააპატიმრეს.

18. ხელმძღვანელმა ოფიცერმა, პოლკოვნიკმა დ.-მ, გადაწყვიტა, გაეგზავნა სამხედრო პოლიციის 4 ოფიცერი მაიორ გ.-ს მეთაურობით ორი პირის დასაკავებლად. სულ ცოტა ორი ოფიცერი იცნობდა მათგან ერთს ან ორივეს. ადგილობრივი თვითმმართველობის მდივნის განცხადების თანახმად, მაიორი გ. იცნობდა ლესურას, ვინაიდან მისი დედა იყო სოფლიდან (მდივანი მოგვიანებით დაკითხეს მოწმედ).

19. პოლკოვნიკმა დ.-მ ოფიცრებს უთხრა, რომ „წესების შესაბამისად“ მათ უნდა წაედოთ პისტოლეტები, ავტომატური იარაღი და ჯავშანუილეტი. მან აცნობა ოფიცრებს, რომ ბ-ნი ანგელოვი და ბ-ნი პეტკოვი იყვნენ „კრიმინალურად აქტიურები“ – გამოთქმა, რომელიც

აღნიშნავს უკვე ნასამართლევ ან სამართალდარღვევაში ეჭვმიტანილ პირებს – და რომ ისინი გაიქცნენ დაკავების ადგილიდან. მან ოფიცრებს მისცა მითითება, გამოეყენებინათ სიტუაციით ნაკარნახები ნებისმიერი საშუალება მათ დასაპატიმრებლად.

20. ოფიცრები დაუყოვნებლივ გაემგზავრნენ ლესურაში ჯიპით. ორ ოფიცერს ეცვა ფორმა, ხოლო ორი სამოქალაქო ტანსაცმელში იყო. ტყვიაგაუმტარი ჟილეტი მხოლოდ მაიორ გ.-ს ეცვა. იგი შეიარაღებული იყო პირადი პისტოლეტით და 7,62 მილიმეტრიანი კალიბრის ავტომატური „კალაშნიკოვით“. სხვა ოფიცრებს თან ჰქონდათ პისტოლეტები. სამი „კალაშნიკოვი“ მანქანის იატაკზე იყო მოთელი ოპერაციის განმავლობაში.

21. მაიორმა გ.-მ ოფიცრებს მისცა ზეპირი განკარგულებები გზად ლესურისაკენ. სერჟანტ კ.-ს უნდა გადაეკეტა სახლის აღმოსავლეთი მხარე, მაიორ გ.-ს – დასავლეთი მხარე, ხოლო სერჟანტი კ. უნდა შესულიყო სახლში. სერჟანტი ს., მძღოლი, უნდა დარჩენილიყო მანქანაში და ეთვალთვალა ჩრდილოეთი მხარისათვის.

22. დაახლოებით შუადღის 1 საათზე ოფიცრები ჩავიდნენ ლესურაში. მათ სთხოვეს ქალაქის მერიის მდივანს და ერთ-ერთ სოფელს ბ-ნ ტ.მ.-ს, გაჰყოლოდნენ და ეჩვენებინათ ბ-ნი ანგელოვის ბებიის სახლი. მანქანა შევიდა ლესურის ბოშურ ნაწილში.

23. სერჟანტმა ნ.-მ იცნო სახლი, ვინაიდან ბ-ნი ანგელოვი მან დააპატიმრა, როდესაც იგი შეგებულების გარეშე პირველად გაიქცა.

24. როგორც კი ჯიპი მიუახლოვდა სახლს, დაახლოებით დღის პირველი საათიდან ორის ნახევრამდე, სერჟანტმა კ.-მ იცნო ბ-ნი ანგელოვი, რომელიც იყო სახლში და იდგა ფანჯრის უკან. შენიშნეს რა მანქანა, დევნილებმა გაქცევა სცადეს. პოლიციის ოფიცრებმა გაიგეს ფანჯრის მინის გატეხვის ხმა. მაიორი გ. და სერჟანტები კ. და ნ. გადმოხტნენ ჯერ კიდევ მოძრავი მანქანიდან. მაიორი გ. და სერჟანტი კ. შევიდნენ ბაღის ჭიშკრიდან; პირველი გაეშურა სახლის დასავლეთი ნაწილისაკენ, ხოლო მეორე სახლში შევიდა. სერჟანტი ნ. გაემართა სახლის აღმოსავლეთი ნაწილისაკენ. სერჟანტი ს. დარჩა მანქანაში მდივანთან, რომელიც მუშაობდა ქალაქის მერიაში, და ბ-ნ ტ.მ.-სთან ერთად.

25. სერჟანტმა ნ.-მ ჩვენებაში თქვა, რომ როდესაც დაინახა, თუ როგორ გადმოხტნენ ფანჯრიდან ბ-ნი ანგელოვი და ბ-ნი პეტკოვი და გაიქცნენ მეზობლის ეზოსაკენ, მან დაიყვირა: „შეჩერდით, სამხედრო პოლიცია!“ და ამოიღო იარაღი, თუმცა არ უსვრია. ორი მამაკაცი კვლავ გარბოდა. სერჟანტი ნ. გავარდა ქუჩაში და ცდილობდა მათ დაჭერას რამდენიმე სახლისათვის გვერდის შემოვლით. როდესაც გარბოდა, მან გაიგონა მაიორი გ.-ს ყვირილი: „შეჩერდით, სამხედრო პოლიცია, შეჩერდით, თორემ ვისვრი!“ ამის შემდეგ დაიწყო სროლა.

26. მაიორმა მისცა შემდეგი ჩვენება:

„...მე გავიგონე, როგორ ყვიროდა სერჟანტი ნ.: „შეჩერდით, პოლიცია!“... დავინახე რიგითები; ისინი მობრუნდნენ და გაჩერდნენ ქ-ნი ტონკოვასა და მისი მეზობლის ეზოებს შორის ღობესთან... დავინახე, რომ ისინი ცდილობდნენ, გადამხტარიყვნენ ღობეზე და დავუყვირე: „შეჩერდით, თორემ ვისვრი“. მე გადავწიე დამცველი ღილაკი და გადავტენე ავტომატური იარაღი. შემდეგ ჰაერში გავისროლე და ავტომატური იარაღი მეჭირა ზემოთ მიმართული მარჯვენა ხელში, თითქმის მართი კუთხით მიწასთან ... რიგითები გადაძვრნენ ღობეზე და განაგრძეს სირბილი, მე მიყევი, შემდეგ ვისროლე ჰაერში ერთხელ, ორჯერ ან სამჯერ და დავიყვირე: „შეჩერდით!“ მათ განაგრძეს სირბილი. მე კვლავ ვისროლე ჰაერში და დავიყვირე: „შეჩერდით, თორემ ვისვრით.“ მე ისინი კვლავ გავაფრთხილე, მაგრამ

უკანმოუხედავად გარბოდნენ. [ორი კაციდან] მარჯვენას გაფრთხილების შემდეგ ვესროლე ავტომატიდან; მიწას ვუმიზნებდი იმ იმედით, რომ ეს მათ გააჩერებდა. მე კვლავ ვიყვირე: „შეჩერდით!“, როდესაც ისინი მიუახლოვდნენ მეორე სახლის კუთხეს, მე მათ ვესროლე, ვინაიდან თვალს ეფარებოდნენ. მე მათ ფეხებში დავეუმიზნე. სადაც ვიდექი, შედარებით დაბალ დონეზე იყო... მეორე ღობეზეც რომ გადამხტარიყვნენ, მათი შეჩერების სხვა საშუალება აღარ მექნებოდა. კუთხე ცოტა დახრილი იყო, ვინაიდან შედარებით დაბლა ვიდექი... მეორე ღობე ყველაზე მაღლა იყო; სწორედ ამიტომ დავეუმიზნე კუთხისკენ [ორ კაცს], ვინაიდან ჩავთვალე, რომ მეზობელი სახლებიდან არავინ დაშავდებოდა, ხოლო მეორედ ვესროლე რიგითებს, თუმცა დავეუმიზნე ფეხებში. 45-ე წესის შესაბამისად, ჩვენ შეგვიძლია იარაღის გამოყენება სამხედრო ძალების იმ წევრების დაპატიმრებისას, რომელთაც ჩაიდინეს სამართალდარღვევა და რომლებიც არ ჩაბარდებიან გაფრთხილების შემდეგ; თუმცა [ამავე წესის] მე-3 პუნქტის შესაბამისად, ჩვენ უნდა დავიცვათ ამ პირების სიცოცხლე - სწორედ ამიტომ ვესროლე ფეხებში - და ავიცილოთ ფატალური დაზიანებები. როდესაც ბოლოჯერ ვესროლე რიგითებს ფეხებში, მათგან 20 მეტრში ვიყავი, ისინი კი იყვნენ მეზობელი ეზოს სამხრეთ-აღმოსავლეთ კუთხეში. სროლის შემდეგ ორივე დაეცა... ორივე მუცელზე იწვა და ცოცხალი იყო, ... კვნესოდნენ... შემდეგ სერუანტი ს. გამოჩნდა, მე მას დავეუძახე ... და გადავეცი ჩემი იარაღი...”

27. სამი დაქვემდებარებული ოფიცრის ჩვენების თანახმად, ბ-ნი ანგელოვი და ბ-ნი პეტკოვი იწვნენ მიწაზე ღობის წინ, ფეხები იმ სახლისაკენ პქონდათ მიქცეული, საიდანაც გამოვიდნენ, ერთი ზურგზე იწვა, მეორე კი - მუცელზე.

28. მეზობელმა, ბ-ნმა ზ.-მ, რომელიც ცხოვრობდა ბ-ნი ანგელოვის ბებიის პირდაპირ, ასევე მისცა ჩვენება. დაახლოებით 13.00 სთ-ზე ან 13 საათსა და 30 წუთზე მან დაინახა, რომ ქ-ნი ტონკოვას სახლის წინ სამხედრო ჯიპი გაჩერდა. შემდეგ გაიგონა, როგორ ყვიროდა ვიღაც: „არ გაიქცე, ტყვიებს გამოვიყენებ.“ შემდეგ გაიგონა გასროლის ხმა, გადაიხედა მეზობელ ეზოში და დაინახა, რომ ბ-ნი ანგელოვი, რომელსაც იცნობდა, და კიდევ ერთი მამაკაცი გადახტნენ ქ-ნ ტონკოვასა და სხვა მეზობლის ეზოებს შორის ღობეზე. მან ვერ დაინახა კაცი, რომელიც ისროდა, ვინაიდან იგი ეფარებოდა ქ-ნი ტონკოვას სახლს. შემდეგ დაინახა, რომ ბ-ნი ანგელოვი და ბ-ნი პეტკოვი დაეცნენ მიწაზე და კაცი, რომელიც ისროდა, გამოჩნდა ავტომატური იარაღით ხელში. ბ-ნი ზ.-ს თქმით,

„უნიფორმაში გამოწყობილმა მეორე მამაკაცმა დაუწყო ჩხუბი [იმ კაცს, რომელმაც ისროდა, რომ არ უნდა ესროლა და საერთოდ არ უნდა წამოსულიყო მათთან ერთად. ჯიპით მოსულთაგან მხოლოდ ყველაზე მაღალი ჩინის მქონე ოფიცერმა ისროლა... მე მას დანახვით ვიცნობ, ნათესავები ჰყავს ლესურაში.“

29. სერუანტმა ს.-მ განაცხადა, რომ სახლთან მისვლის შემდეგ მანქანასთან დარჩა და გაიგონა, როგორ ყვიროდა სერუანტი ნ. სახლის სამხრეთ ნაწილთან: „შეჩერდით, პოლიცია!“ მან ასევე გაიგონა, როგორ ყვიროდა მაიორი გ.: „შეჩერდით, პოლიცია!“ სახლის დასავლეთ ნაწილთან. შემდეგ მაიორმა გ.-მ დაიწყო სროლა ავტომატიდან და განაგრძობდა ყვირილს. შემდეგ სერუანტი ს. შევიდა ეზოში. მან დაინახა, რომ მაიორი გ. გადახრილი იყო ღობეზე და ყვიროდა. იგი მიუახლოვდა [მაიორს], გამოართვა ავტომატი და დაინახა ბ-ნი ანგელოვი და ბ-ნი პეტკოვი, რომლებიც იწვნენ მიწაზე ღობის ახლოს. ისინი ჯერ ცოცხლები იყვნენ. ამ დროს სერუანტი კ. გამოვიდა სახლიდან. მაიორი გ. წავიდა მანქანისაკენ და რადიოთი მოახსენა მომხდარი ინციდენტის შესახებ. როდესაც ისინი დაბრუნდნენ, სერუანტი ნ. გამოჩნდა მეზობელი ქუჩიდან და დაეხმარა მათ დაჭრილების მანქანაში ჩასმაში.

30. ვრაცის სამხედრო პოლიციის დანაყოფის ხელმძღვანელს და სხვა ოფიცრებს მომხდარის შესახებ დაახლოებით 1.30 სთ-ზე შეატყობინეს.

31. სერჟანტმა კ.-მ ჩვენების მიცემისას განაცხადა, რომ იგი შევიდა სახლში და ესაუბრებოდა ბ-ნი ანგელოვის ბებიას და სხვა ქალს, როდესაც გაიგონა, როგორ უყვიროდა მაიორი გ. ბ-ნ ანგელოვსა და ბ-ნ პეტკოვს, რომ შეჩერებულიყვნენ. სახლში მან შეამჩნია, რომ იმ ფანჯრის მინა, რომელიც გადაჰყურებდა ეზოს, გატეხილი იყო. ის უკვე სახლიდან გამოსვლას აპირებდა, როდესაც გაიგონა გასროლის ხმა სახლის უკანა მხრიდან. ეზოსაკენ მიმავალი შეხვდა მაიორ გ.-ს, რომელმაც უთხრა, რომ დევნილები დაიჭრნენ. სერჟანტი გადაძვრა ღობეზე და მიუახლოვდა დაჭრილებს, რომლებიც ჯერ ცოცხლები იყვნენ და კვნესოდნენ. მას ახსოვს, რომ ეჭირა ავტომატი, თუმცა არ ახსოვს, საიდან ჰქონდა. მან გახსნა მჭიდვ და ნახა, რომ შიგნით არ იყო ტყვიები. მხოლოდ ერთი ტყვია იყო ჩარჩენილი ლულაში.

32. გასროლის შემდეგ უმაღლეს მოგროვდა ხალხი სამეზობლოდან. სერჟანტმა ს.-მ და სერჟანტმა კ.-მ წაიყვანეს დაჭრილები ვრაცის საავადმყოფოში, ხოლო მაიორი გ. და სერჟანტი ნ. ადგილზე დარჩნენ.

33. ბ-ნი ანგელოვი და ბ-ნი პეტკოვი ვრაცისკენ მიმავალ გზაზე გარდაიცვალნენ. საავადმყოფოში მისვლისთანავე ისინი გარდაცვლილებად გამოაცხადეს.

34. ბ-ნი ანგელოვის ბებიამ, ქნმა ტონკოვამ, მოვლენები შემდეგი თანამიმდევრობით აღწერა: მისი შვილიშვილი და ბ-ნი პეტკოვი სახლში იყვნენ, როდესაც დაინახეს ჯიპის მოახლოება. თვითონ გარეთ გავიდა და დაინახა უნიფორმიანი ოთხი მამაკაცი. ყველა მათგანი ეზოში შევიდა. ერთ-ერთმა სახლს შემოუარა და ისროდა ძალიან დიდი ხნის განმავლობაში. დანარჩენი სამი მამაკაციც შეიარაღებული იყო, თუმცა არც ერთ მათგანს არ უსვრია. იგი ეზოში იყო და ევედრებოდა კაცს, რომელიც ისროდა, შეეწყვიტა სროლა. კაცი სახლის უკანა ნაწილისაკენ წავიდა. შემდეგ ქნმა ტონკოვამ გაიგონა გასროლის ხმა უკანა ეზოში, იქით წავიდა და დაინახა დაჭრილი შვილიშვილი და ბ-ნი პეტკოვი, რომლებიც მეზობლის ეზოში იწვნენ.

35. სხვა მეზობლის, ბ-ნი მ.მ.-ის ჩვენების თანახმად, სამივე პოლიციელი ისროდა. ორმა მათგანმა ჰაერში ისროლა, ხოლო მესამე ოფიცერმა, რომელიც სახლის დასავლეთით იმყოფებოდა (მაიორი გ.), ვიდაცას დაუმიზნა. ბ-ნი მ.მ.-მ გაიგონა დაახლოებით 15 ან 20 გასროლა, შესაძლოა მეტიც. შემდეგ დაინახა, რომ სამხედრო პოლიციელები წავიდნენ მეზობელ ეზოში, სადაც ბ-ნი ანგელოვი და ბ-ნი პეტკოვი დაეცნენ. ის ეზო ეკუთვნოდა ბ-ნი მ.მ.-ს და მის ქალიშვილს. დაინახა რა თავისი შვილიშვილი, ახალგაზრდა ბიჭი, ბ-ნი მ.მ.-მ სთხოვა მაიორ გ.-ს ნებართვა, მიახლოებულიყო და წაეყვანა [შვილიშვილი]. მაიორმა იარაღი მიუშვირა და უხეშად შეურაცხყოფა მიაყენა: „შე დაწვევლილო ბოშა!“

B. სიკვდილის გარემოებათა გამოძიება

36. 1996 წლის 19 ივლისის შემთხვევაში მონაწილე ყველა ოფიცერმა წარადგინა დამოუკიდებელი ანგარიში ვრაცის სამხედრო პოლიციის დანაყოფში. არც ერთი მათგანისთვის არ ჩაუტარებიათ ტესტი ალკოჰოლზე.

37. იმავე დღეს დაიწყო სისხლისსამართლებრივი გამოძიება სიცოცხლის მოსპობის ფაქტზე და 16-16.30 სთ-ს შორის სისხლის სამართლის გამოძიებელმა დაათვალიერა შემთხვევის ადგილი. ანგარიშში მან აღწერა შემთხვევის ადგილი, მათ შორის ქ-ნი ტონკოვას სახლის,

პირველი ღობის, მასრებისა და სისხლის კვალის მდებარეობა. მან აღნიშნა, რომ პირველი ღობის სტრუქტურა დაზიანებული იყო, ხოლო ღობე გახეული იყო ერთ ადგილას.

38. გამომძიებელმა ანგარიშს თან დაურთო სქემატური რუკა, რომელზეც ასახული იყო ქ-ნი ტონკოვას ეზო და მეზობელი ეზოს, სადაც დაეცნენ ბ-ნი ანგელოვი და ბ-ნი პეტკოვი. სქემატური რუკა და ანგარიში ასახავდა ეზოს მხოლოდ ნაწილს. კუთხე და გარემო, ასევე გარემომცველი ტერიტორია არ იყო აღწერილი.

39. ამოიღეს 9 ცარიელი მასრა. ერთი მასრა იყო ქუჩაში, ქ-ნი ტონკოვას სახლის წინ (გაჩერებული ჯიპის ახლოს). ოთხი მასრა იპოვეს ქ-ნი ტონკოვას ეზოში, სახლის უკან, იმ ღობის ახლოს, რომელიც ყოფს მის ეზოს მეზობლის ეზოსაგან. სამი მასრა იპოვეს მეზობლის (ბ-ნი მ.მ.-ის) ეზოში იმ ადგილთან ახლოს, სადაც სისხლის კვალი აღმოაჩინეს. მეცხრე მასრა მოგვიანებით იპოვა და გადასცა სამხედრო პოლიციეს ბ-ნი ანგელოვის ბიძამ. არ არსებობს ჩანაწერი იმის თაობაზე, თუ სად იქნა ეს ტყვია ნაპოვნი.

40. სისხლის კვალი ერთ მეტრზე იყო. სქემატურ რუკაზე კვალი დატანილი იყო პირველი ღობიდან 9 მეტრის მოშორებით. მანძილი სისხლის კვალსა და მეორე ღობეს შორის, რომლის უკანაც ცდილობდნენ მიმალვას ბ-ნი ანგელოვი და ბ-ნი პეტკოვი, არ იყო მითითებული. გამომძიებელმა აიღო სისხლის კვალის ნიმუშები.

41. 1996 წლის 21 ივნისს პათოლოგმა ჩაატარა გაკვეთა.

გაკვეთის №139/96 ოქმის შესაბამისად, ბ-ნი პეტკოვის სიკვდილის მიზეზი იყო „მკერდში ჭრილობა“, რომლის მიმართულებაც იყო უკნიდან წინ. ჭრილობა შემდეგნაირად იყო აღწერილი:

„მკერდში ჭრილობა იყო ოვალური, 2,5სმ x 1სმ, ტერფიდან 144 სმ-ით დაცილებული, განადგურებულია ქსოვილები და მარცხენა მხრის არეში არათანაბარი ნაპირები ჰქონდა. ზურგში არის სამსანტიმეტრიანი ჭრილობა ინფრასკაპულური ხაზის მარცხნივ ტერფიდან 123 სმ-ის დაშორებით; ჭრილობის ნაპირები არათანაბარი იყო, დაფლეთილი ნაპირები ზემოთ იყო ამოწეული და ქსოვილები განადგურებული იყო“.

42. რაც შეეხება ბ-ნ ანგელოვს, ანგარიშის თანახმად, მისი სიკვდილის მიზეზი იყო „იარაღიდან მიყენებული ჭრილობა, რომელმაც დააზიანა მთავარი სისხლძარღვი“; ნასროლის მიმართულება იყო „უკნიდან წინ“. ანგარიშში ასევე ეწერა:

„მარცხენა დუნდულზე აღინიშნება მრგვალი ჭრილობა ტერფიდან 90 სმ-ზე... განადგურებულია ქსოვილები, კედლები და ნაპირები არათანაბრია, დიამეტრი – დაახლოებით 0,8 სმ... სხეულზე ჰქონდა 2,1 სმ-იანი ჭრილობა დაზიანებული და ამობრუნებული ნაპირებით, ქსოვილი აღარ იყო; ჭრილობა ჰქონდა [მუცლის] ქვედა და შუა მესამედში, ტერფიდან 95 სმ-ზე, ჭიპიდან ოდნავ მარცხნივ.“

43. ანგარიშის თანახმად, დაზიანებები მიყენებული იყო ავტომატური იარაღიდან შორიდან სროლის შედეგად.

44. 1996 წლის 22, 23 და 24 ივლისს გამომძიებელმა დაკითხა პოლიციის ოთხი ოფიცერი, ორი მეზობელი (მ.მ. და კ.), მდივანი, რომელიც მუშაობდა ქალაქის მუნიციპალიტეტში, და ბ-ნი ანგელოვის ბიძა. მოგვიანებით ასევე დაკითხეს ბ-ნი პეტკოვის დედა.

45. 1996 წლის 1 აგვისტოს მაიორ გ.-ს ავტომატს, მის ლულაში ნაპოვნ ტყვიას და შემთხვევის ადგილზე აღმოჩენილ 9 მასრას ჩაუტარდა ექსპერტიზა ვრაცის შინაგან საქმეთა რეგიონული დირექტორატის ბალისტიკური ექსპერტების მიერ. ანგარიშის თანახმად, ავტომატური იარაღი ხმარებისათვის გამოსადეგი იყო და ცხრავე ამოღებული მასრა ამ იარაღიდან იყო გასროლილი; ტყვია, რომელიც ლულიდან ამოიღეს, ასევე გამოსადეგი იყო ხმარებისათვის.

46. 1996 წლის 29 აგვისტოს სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზის დასკვნის თანახმად, ბ-ნი პეტკოვის სისხლში აღმოაჩინეს 0,55 გრ/ლ, ხოლო ბ-ნი ანგელოვის სისხლში – 0,75 გრ/ლ ალკოჰოლი (ბუღვარეთის კანონმდებლობის შესაბამისად, ადმინისტრაციული სამართალდარღვევაა მანქანის მართვა, თუ სისხლში ალკოჰოლის შემცველობა 0,5 გრ/ლ-ზე მეტია).

47. 1996 წლის 20 სექტემბერს შინაგან საქმეთა ვრაცის რეგიონული დირექტორატის ექსპერტმა სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზა ჩაუტარა შემთხვევის ადგილზე აღმოჩენილ სისხლის კვალს და დაადგინა, რომ ის შეესაბამებოდა მსხვერპლთა სისხლის ჯგუფებს.

48. 1997 წლის 20 იანვარსა და 13 თებერვალს დაიკითხნენ სხვა მეზობელი (ბ-ნი ტ.მ.) და ქ-ნი ხრისტოვა (მომჩივანთაგან ერთ-ერთი). 1997 წლის 26 მარტს დაკითხეს ბ-ნი ანგელოვის ბებია და მეზობელი ზ.

49. 1997 წლის 7 იანვარს ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის ოჯახები დაუშვეს საგამოძიებო მასალებთან. მათ ითხოვეს, რომ დაეკითხათ კიდევ სამი მოწმე: ტ.მ., ქ-ნი ტონკოვა და ზ.ჰ. გამომძიებელმა მოწმეები დაკითხა 1997 წლის 20 იანვარსა და 26 მარტს. მომჩივანებს არ უთხოვიათ დამატებითი მტკიცებულებების მოპოვება.

50. 1997 წლის 31 მარტს გამომძიებელმა დაასრულა წინასწარი გამოძიება და შეადგინა საბოლოო ანგარიში. მან აღნიშნა, რომ ბ-ნი ანგელოვი და ბ-ნი პეტკოვი გაიქცნენ დაკავების ადგილიდან, სადაც იხდიდნენ სასჯელს, და, ამრიგად, ჩაიდინეს სამართალდარღვევა. მაიორმა გ.-მ შესაძლებლობის ფარგლებში გააკეთა ყველაფერი მათი სიცოცხლის გადასარჩენად. მაიორმა უბრძანა მათ, გაჩერებულიყვნენ, ჩაბარებოდნენ და გამაფრთხილებელი გასროლაც გააკეთა. მაიორმა მათ მხოლოდ მას შემდეგ დაუმიზნა, რაც დაინახა, რომ კვლავ გარბოდნენ და შეიძლებოდა გაქცეულიყვნენ. მას არ სურდა სიცოცხლისთვის საშიში ჭრილობების მიყენება. გამომძიებელმა დაასკვნა, რომ მაიორი გ. იქცეოდა სამხედრო პოლიციის რეგლამენტის 45-ე წესის შესაბამისად და მისცა რეკომენდაცია პლევენის რეგიონულ პროკურატურას, რომ გამოძიება დამთავრებულიყო, ვინაიდან მაიორ გ.-ს არ ჩაუდენია სამართალდარღვევა.

51. 1997 წლის 8 აპრილს პლევენის სამხედრო პროკურორმა გაიზიარა გამომძიებლის რეკომენდაცია და დაასრულა წინასწარი გამოძიება სიცოცხლის მოსპობის ფაქტზე. მან დაასკვნა, რომ მაიორი გ. მოქმედებდა სამხედრო პოლიციის რეგლამენტის 45-ე წესის შესაბამისად. მაიორმა რამდენჯერმე გააფრთხილა ორი მამაკაცი და გააკეთა გამაფრთხილებელი გასროლა ჰაერში. მაიორმა მათ მხოლოდ იმიტომ ესროლა, რომ ისინი არ ჩაბარდნენ და არსებობდა მათი გაქცევის ალბათობა. მაიორი შეეცადა, თავიდან აეცილებინა ფატალური ზიანის მიყენება. სხვა არავინ დაზარალებულა.

52. როდესაც აღწერდა მსხვერპლთა პირად გარემოებებს, მათი ოჯახების შესახებ დეტალების ჩათვლით, გამომძიებელმა მიუთითა, რომ ორივე მამაკაცი წარმოშობით

„ეროვნული უმცირესობის ოჯახიდან“ იყო; ეს ტერმინი გამოიყენება ძირითადად ბოშური უმცირესობის აღსანიშნავად.

53. 1997 წლის 11 ივნისის ბრძანებით შეიარაღებული ძალების პროკურორმა უარი უთხრა მომჩივნებს გასაჩივრებაზე იმ მოტივით, რომ ბ-ნმა ანგელოვმა და ბ-ნმა პეტკოვმა გამოიწვიეს სროლა, რადგან გაქცევას ცდილობდნენ და რომ მაიორმა გ.-მ გადადგა ასეთ სიტუაციაში კანონით გათვალისწინებული ნაბიჯები. ამიტომ იარაღის გამოყენება კანონიერი იყო სამხედრო პოლიციის რეგლამენტის 45-ე წესის შესაბამისად.

54. 1997 წლის 19 ნოემბერს შეიარაღებული ძალების პროკურატურის გამოძიების გადასინჯვის დეპარტამენტის პროკურორმა კვლავ არ დააკმაყოფილა შემდეგი გასაჩივრება იმავე საფუძვლებით, რასაც სხვა პროკურორები დაეყრდნენ.

II. საერთაშორისო ორგანიზაციების ანგარიშები ბოშათა სავარაუდო დისკრიმინაციის შესახებ

55. უკანასკნელი წლების ანგარიშებში რასიზმისა და შეუწყნარებლობის საწინააღმდეგო ევროპულმა კომისიამ (შემდგომში „რასიზმის საწინააღმდეგო კომისია“) გამოხატა შეშფოთება პოლიციის რასიზმით მოტივირებული ძალადობის გამო, განსაკუთრებით ბოშების წინააღმდეგ ზოგიერთ ევროპულ სახელმწიფოში, მათ შორის ბულგარეთში, ჩეხეთის რესპუბლიკაში, საფრანგეთში, საბერძნეთში, უნგრეთში, პოლონეთში, რუმინეთსა და სლოვაკეთში.

56. ევროკავშირსა და მის წევრ სახელმწიფოებში ძირითადი უფლებების მდგომარეობის შესახებ 2002 წლის ანგარიშში, რომელიც მოამზადა ევროკავშირის დამოუკიდებელ ექსპერტთა ქსელმა ევროკომისიის თხოვნით, ნათქვამი იყო, რომ ევროკავშირის ზოგიერთ სახელმწიფოში, მაგალითად, ავსტრიაში, საფრანგეთში, საბერძნეთში, ირლანდიაში, იტალიასა და პორტუგალიაში, დადასტურდა პოლიციის ძალადობა ბოშებისა და მსგავსი ჯგუფების მიმართ, მათ შორის ფიზიკური ძალადობა და გადამეტებული ძალის გამოყენება.

57. ბულგარეთის შესახებ 2000 წლის მარტის მეორე ანგარიშში რასიზმის საწინააღმდეგო კომისიამ განაცხადა, *inter alia*:

„განსაკუთრებულ შეშფოთებას იწვევს პოლიციის მხრიდან ბოშათა დისკრიმინაცია და მათ მიმართ ცუდად მოპყრობა... ადამიანის უფლებების პროექტის დოკუმენტებში 1998 წლის ანგარიშში დაფიქსირებულია ბოშათა მიმართ პოლიციის უამრავი არასათანადო მოპყრობა. ანგარიშის თანახმად, არასათანადო მოპყრობის ყველაზე გავრცელებული ფორმებია: გადამეტებული ძალის გამოყენება დაკავებისას მტკიცებულებათა მოპოვების მიზნით; ცეცხლსასროლი იარაღის გაუმართლებელი გამოყენება... მუქარა იმ პირთა პირადი უსაფრთხოების მიმართ, რომელთაც საჩივარი შეიტანეს კომპეტენტურ ორგანოში პოლიციის წინააღმდეგ... ადამიანის უფლებების პროექტში აღნიშნულია, ... რომ არასამთავრობო ორგანიზაციების მიერ შეტანილი საჩივრები ბოშა მსხვერპლთა მიმართ პოლიციის ძალადობის შესახებ ხელისუფლებას არ გამოუძიებია ... მსხვერპლი, როგორც წესი, არ არის მონდომებული, შეიტანოს საჩივარი, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ის სასამართლო განაჩენის მოლოდინშია ... ხელისუფლებაც [აშკარად] არ არის მაინცდამაინც მოწადინებული, აღიაროს, რომ არსებობს პრობლემები პოლიციის არასათანადო ქმედების თვალსაზრისით ...

რასიზმის საწინააღმდეგო კომისია [კიდევ ერთხელ იმეორებს თავის რეკომენდაციას], რომ უნდა შეიქმნას დამოუკიდებელი ორგანო, რომელიც იმოქმედებს ცენტრალურ და ადგილობრივ დონეებზე და გამოიძიებს პოლიციის, საგამოძიებო და პენიტენციურ პრაქტიკას, რათა გამოააშკაროს რასობრივი დისკრიმინაციის აშკარა და შენიღბული შემთხვევები და უზრუნველყოს ნებისმიერი სახის დისკრიმინაციის მკაცრად დასჯა...

რასიზმის საწინააღმდეგო კომისია შემფოთებულია ბულგარეთში ბოშათა საზოგადოების მიმართ დისკრიმინაციის ფართოდ გავრცელებით ... არსებობს ცნობები, რომ ადგილობრივი ხელისუფლება ზოგჯერ ჩართულია ბოშების წინააღმდეგ სამართალწარმოების უკანონოდ განხორციელებაში, რაც ხშირად ადგილობრივი პოლიციის ქმედებებზე მდუმარე თანხმობით გამოიხატება.“

58. 2004 წლის იანვარში მომზადებულ ანგარიშში ბულგარეთის შესახებ რასიზმის საწინააღმდეგო კომისიამ განაცხადა, *inter alia*:

„[რასიზმის საწინააღმდეგო კომისიის მეორე ანგარიშის შემდეგ] სისხლის სამართლის კოდექსში არ შესულა ცვლილებები, [რომელთა მეშვეობითაც შესაძლებელი იქნებოდა რასისტული მოტივი ყოველთვის ყოფილიყო მხედველობაში მიღებული] ... რასიზმის საწინააღმდეგო კომისია რეკომენდაციას იძლევა, რომ ბულგარეთის ხელისუფლებამ სისხლის სამართლის კოდექსში დაამატოს დებულება, რომელიც ნათლად გაითვალისწინებს, რომ რასისტული მოტივაცია ნებისმიერი სამართალდარღვევისთვის დამამძიმებელი გარემოებაა ...

რასიზმის საწინააღმდეგო კომისია შემფოთებულია პოლიციის მიერ ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენების შემთხვევებით, რომელთაგან ზოგიერთმა გამოიწვია ბოშათა სიკვდილი ... რასიზმის საწინააღმდეგო კომისია დაუინებით უწევს რეკომენდაციას ბულგარეთის ხელისუფლებას, გადადგას სათანადო ნაბიჯები სამართალდამცავი ორგანოების მიერ ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენების მხოლოდ იმ შემთხვევებამდე შეზღუდვის მიზნით, როდესაც მისი გამოყენება ნამდვილად აუცილებელია. განსაკუთრებით იგი მოუწოდებს ბულგარეთის ხელისუფლებას, რომ ამ მიზნით ცვლილებები შეიტანოს კანონში და უზრუნველყოს ამ სფეროში მოქმედი საერთაშორისო სტანდარტების პრაქტიკული განხორციელება.

რასიზმის საწინააღმდეგო კომისია განსაკუთრებით შემფოთებულია იმით, რომ ბოშური წარმოშობის იმ ადამიანთა რაოდენობა, რომელთა მიმართაც პოლიციის დაწესებულებებში ფიზიკური ძალა გამოიყენეს, სამჯერ აღემატება ბულგარული წარმოშობის პირთა რაოდენობას ... ჯერჯერობით ბულგარეთის ხელისუფლებას არ შეუქმნია დამოუკიდებელი ორგანო პოლიციის თანამშრომლების მხრიდან დისკრიმინაციის ან ცუდად მოპყრობის გამოძიების მიზნით...

რასიზმის საწინააღმდეგო კომისია სიამოვნებით აღნიშნავს, რომ 2000 წლის აგვისტოში პოლიციის ეროვნულ დეპარტამენტში ადამიანის უფლებათა სპეციალური კომიტეტი შეიქმნა ... არაერთი სქემა ამოქმედდა ადამიანის უფლებების საკითხებში პოლიციის თანამშრომელთა მომზადების მიზნით ...

ჩარჩო-პროგრამა ბულგარულ საზოგადოებაში ბოშათა თანასწორი ინტეგრირებისთვის მიჩნეულია, მათ შორის ბოშათა მიერაც, კარგად ორგანიზებულ და ნამდვილად ყოვლისმომცველ ორგანიზაციად ... თუმცა ბოშათა და არასამთავრობო ორგანიზაციათა შორის არსებობს ერთსულოვანი მოსაზრება, რომ, ანგარიშში აღნიშნული რამდენიმე ინიციატივის გარდა, პროგრამა ფურცლად დარჩა ... ზოგიერთი თვლის, რომ მთავრობას

აკლია პოლიტიკური გამბედაობა, განახორციელოს ასეთი პროგრამა ... რასიზმის საწინააღმდეგო კომისია ფრიად შეშფოთებულია იმის გაგებით, რომ ჩარჩო-პროგრამის მიღებიდან 4 წლის შემდეგ მისი შესრულება კვლავ დაწყებით სტადიაზეა...”

59. არასამთავრობო ორგანიზაციებმა, როგორცაა „ადამიანის უფლებათა პროექტი“ და „ამნესტი ინტერნეშნელ“, ანგარიში წარადგინეს ბოშათა წინააღმდეგ რასობრივი დისკრიმინაციის უამრავი სავარაუდო შემთხვევის შესახებ ბულგარეთში, მათ შორის სამართალდამცავთა მიერ.

III. შესაბამისი შიდასახელმწიფოებრივი კანონმდებლობა და პრაქტიკა

A. სამხედრო პოლიციის გამოუქვეყნებელი რეგლამენტი, რომელიც გამოსცა თავდაცვის სამინისტრომ 1994 წლის 21 დეკემბერს

60. რეგლამენტის 45-ე მუხლი (წესი 45), რომელიც ძალაში იყო განსახილველ დროს, ითვალისწინებს:

„(1) სამხედრო პოლიციის ოფიცრებს შეუძლიათ ძალის გამოყენება ... შემდეგ გარემოებებში ...

2. ჯარში მყოფი ადამიანის დაპატიმრებისას, რომელმაც ჩაიდინა ან ჩადის საჯაროსამართლებრივი დევნის სამართალდარღვევას და რომელიც არ ჩაბარდება გაფრთხილების შემდეგ ...

(2) ძალის გამოყენებას წინ უნდა უძღოდეს სიტყვიერი გაფრთხილება და გასროლა ჰაერში...

(3) როდესაც მოვალეობის შესრულებისას სამხედრო პოლიციელი იყენებს ცეცხლსასროლ იარაღს, შესაძლებლობის ფარგლებში იგი უნდა შეეცადოს იმ პირის სიცოცხლის დაცვას, რომლის წინააღმდეგაც გამოიყენება ძალა, და დაეხმაროს დაჭრილს...

(5) როდესაც გამოიყენება ცეცხლსასროლი იარაღი, უნდა მომზადდეს ანგარიში, რომელშიც აღწერილი იქნება იარაღის გამოყენების გამომწვევი გარემოებები; [ანგარიში] უნდა წარედგინოს იმ ოფიცრის ზემდგომს, ვინც იარაღი გამოიყენა.“

61. 2000 წლის დეკემბერში 45-ე წესი შეიცვალა 2000 წლის 6 დეკემბრის №7 დეკრეტით სამხედრო პოლიციის მიერ ძალისა და ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენების შესახებ (გამოქვეყნდა სახელმწიფო გაზეთში №102/2000, ცვლილება შევიდა 2001 წელს). დეკრეტის 21-ე მუხლის შესაბამისად, ცეცხლსასროლი იარაღი შეიძლება გამოყენებული იქნეს, *inter alia*, ნებისმიერი ისეთი პირის დაპატიმრებისას, რომელმაც ჩაიდინა საჯაროსამართლებრივი დევნის სამართალდარღვევა. ამ კატეგორიაში ხვდება სისხლის სამართლის კოდექსით გათვალისწინებულ დანაშაულთა უმრავლესობა, მათ შორის, წვრილმანი ქურდობა. დეკრეტის მე-2, მე-4(1) და 21-ე მუხლების შესაბამისად, მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული იმ პირის მიერ ჩადენილი სამართალდარღვევის ხასიათი, რომლის წინააღმდეგაც გამოიყენება ძალა და ცეცხლსასროლი იარაღი, და თავად სამართალდამრღვევის ხასიათი.

B. სხვა შესაბამისი სამართალი და პრაქტიკა დაკავებისას ძალის გამოყენებასთან დაკავშირებით

62. სისხლის სამართლის კოდექსის მე-12 მუხლი არეგულირებს თავდაცვის შემთხვევაში ძალის გამოყენების ხარისხს. ამ მუხლის თანახმად ქმედება, რომელიც მიმართულია თავდაცვის ან სხვა ადამიანის დაცვისაკენ, პროპორციულად უნდა შეესაბამებოდეს თავდასხმის ხასიათსა და ინტენსივობას და გონივრული უნდა იყოს მოცემულ სიტუაციაში. ეს დებულება არ არეგულირებს შემთხვევებს, როდესაც ძალას იყენებს პოლიციის ოფიცერი ან სხვა პირი დაპატიმრების განსახორციელებლად იმ შემთხვევებში, როდესაც დაპატიმრების მწარმოებელ ოფიცერზე ან მესამე პირზე არ მომხდარა თავდასხმა. 1997 წლამდე არ არსებობდა სხვა დებულება, რომელიც დაარეგულირებდა ამ საკითხს. სასამართლოები ზოგიერთ შემთხვევაში იყენებდნენ მე-12 მუხლს დაპატიმრებისას გამოყენებულ ძალასთან დაკავშირებული საქმეების განხილვისას.

63. ამ ხარვეზის გამოსწორების მიზნით 1973 წელს №12 განმარტებით დირექტივაში უზენაესმა სასამართლომ განაცხადა ყოველგვარი შემდგომი ახსნის გარეშე, რომ ზიანის მიყენება დაპატიმრების მიზნით არ შეიძლება იდევნებოდეს, თუ გამოყენებული არ იქნა იმაზე მეტი ძალა, ვიდრე საჭირო იყო (12-1973-PPVS).

64. 1995 წლის 17 მარტის №15 გადაწყვეტილებაში უზენაესმა სასამართლომ აღნიშნა, რომ დაპატიმრების განხორციელებისას გამოყენებული ძალის საკითხს არ არეგულირებდა კანონმდებლობა, რაც პრობლემებს წარმოშობდა სასამართლოებისათვის, და მიიჩნია, რომ ამ საკითხის განხილვისას უნდა გამოიყენონ სამართლებრივი კომენტატორების მიერ დადგენილი პრინციპები. ზიანის მიყენება შეიძლება გამართლებულად ჩაითვალოს მხოლოდ მაშინ, როდესაც არსებობდა დასაბუთებული ეჭვი, რომ დასაპატიმრებელი პირი ჩაიდენდა დანაშაულს და არ არსებობდა დაპატიმრების სხვა საშუალება. უზენაესმა სასამართლომ ასევე განაცხადა:

„... [დამნაშავისათვის ზიანის მიყენება დაპატიმრებისას] არის უკანასკნელი საშუალება. თუ დამნაშავე არ ცდილობს გაქცევას ან ... ცდილობს გაქცევას უკვე ცნობილ დასამალ ადგილას, ზიანის მიყენება არ იქნება გამართლებული...“

მიყენებული ზიანი უნდა იყოს დანაშაულის პროპორციული. თუ დამნაშავემ ჩაიდინა დანაშაული, რომელიც უმნიშვნელო საფრთხეს უქმნის საზოგადოებას, მის სიცოცხლეს არ შეიძლება დაემუქროს საფრთხე. სიცოცხლისათვის ან ჯანმრთელობისათვის საფრთხის შექმნა შეიძლება გამართლებულად ჩაითვალოს, თუ პირი მიმალვაშია სერიოზული დანაშაულის (როგორიცაა მკვლელობა, გაუპატიურება, ყაჩაღობა) ჩადენის შემდეგ.

დაპატიმრებისას გამოყენებული საშუალებები (და მიყენებული ზიანი) უნდა იყოს გამართლებული არსებულ გარემოებებში. ეს არის ყველაზე მნიშვნელოვანი პირობა კანონიერებისათვის...

როდესაც მიყენებული ზიანი აღემატება აუცილებელს..., ანუ იგი არ შეესაბამება დანაშაულის სიმძიმეს და დაპატიმრების გარემოებებს, ... ზიანის მიმყენებელ პირს ეკისრება პასუხისმგებლობა...“

65. 1997 წელს პარლამენტმა გამოასწორა არსებული ხარვეზი და სისხლის სამართლის კოდექსს დაამატა ახალი მუხლი 12ა. მუხლი ითვალისწინებს, რომ დანაშაულისათვის პირის დაპატიმრებისას მისთვის ზიანის მიყენება არ იქნება დასჯადი, თუ დაპატიმრების სხვა საშუალება არ არსებობდა და გამოყენებული ძალა აუცილებელი და კანონიერი იყო. გამოყენებული ძალა არ ჩაითვლება „აუცილებლად“, როდესაც იგი აშკარად შეუსაბამოა ჩადენილი დანაშაულის სიმძიმესთან ან თავისთავად გადაჭარბებული და

არააუცილებელია. მხოლოდ რამდენიმე სასამართლო გადაწყვეტილებაში განიმარტა მუხლი 12ა.

C. სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი

66. 192-ე მუხლის შესაბამისად, საჯარო სამართლებრივი დევნის საქმეები შეიძლება დაიწყოს მხოლოდ პროკურორმა ან გამოძიებელმა საჩივრის საფუძველზე ან *ex officio*. 2000 წლის 1 იანვრის რედაქციით 237-ე მუხლის მე-9 პუნქტის შესაბამისად, მსხვერპლს აქვს უფლება, გაასაჩივროს ზემდგომ პროკურორთან გადაწყვეტილება, რომ არ გაგრძელდეს სისხლის სამართალწარმოება. მსხვერპლს არა აქვს სხვა საშუალება გამოძიებაზე უარის თქმის გასაჩივრებისათვის.

67. როდესაც სამხედრო სასამართლოს აქვს საქმის მოსმენის იურისდიქცია, მაგალითად, საქმე ეხება სამხედრო პოლიციის ოფიცერს, გამოძიებას აწარმოებს სამხედრო გამოძიებელი ან პროკურორი, რომელთა გადაწყვეტილებები შეიძლება გასაჩივრდეს მთავარ პროკურორთან.

68. 63-ე მუხლი ითვალისწინებს დანაშაულის მსხვერპლთა უფლებას, შეუერთდნენ საქმის წარმოებას და ამასთან დაკავშირებით მოითხოვონ ზიანის ანაზღაურება, შეისწავლონ საქმის მასალები და გადაიღონ სათანადო დოკუმენტების ასლები. მათ აგერთვე აქვთ უფლება, წარადგინონ მტკიცებულებები, გააკეთონ განცხადებები და გაასაჩივრონ გამოძიების ან პროკურატურის გადაწყვეტილებები.

D. დისკრიმინაციისაგან დაცვის აქტი

69. დისკრიმინაციისაგან დაცვის აქტი მიღებული იქნა 2003 წლის სექტემბერში და ძალაში შევიდა 2004 წლის 1 იანვარს. ეს არის საკანონმდებლო აქტი, რომელიც ქმნის უკანონო დისკრიმინაციისაგან დაცვის მექანიზმს. იგი გამოიყენება ძირითადად შრომით ურთიერთობებში, სახელმწიფო ადმინისტრაციასა და მომსახურების სფეროში.

70. აქტის მე-9 პუნქტი ითვალისწინებს დისკრიმინაციის შემთხვევაში მტკიცების ტვირთის შეცვლას. ამ პუნქტის შესაბამისად, თუ მომჩივანი დაამტკიცებს ისეთი ფაქტების არსებობას, რომლებიდანაც შეიძლება გამომდინარეობდეს დისკრიმინაცია, მოპასუხეს აკისრია ვალდებულება, ამტკიცოს, რომ არ დარღვეულა უფლება თანაბარ მოპყრობაზე. აქტი აგრეთვე ითვალისწინებს დისკრიმინაციისაგან დაცვის კომისიის შექმნას, რომელსაც ექნება კერძო საჩივრების განხილვის იურისდიქცია.

IV. შესაბამისი საერთაშორისო და შედარებითი სამართალი

A. გაერო-ს პრინციპები ძალის გამოყენებასთან დაკავშირებით

71. გაერო-ს ძირითადი პრინციპები სამართალდამცავი ორგანოების მიერ ძალისა და ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენების შესახებ მიღებული იქნა 1990 წლის 7 სექტემბერს დანაშაულის პრევენციისა და დამნაშავეთა მიმართ მოპყრობის შესახებ გაერო-ს მეორე კონგრესის მიერ.

72. პრინციპების მე-9 პუნქტი ითვალისწინებს:

„სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომლები არ გამოიყენებენ ცეცხლსასროლ იარაღს გარდა სიკვდილის ან სერიოზული დაზიანების აშკარა საფრთხისაგან თავდაცვის

ან სხვა პირთა დაცვის მიზნით, ისეთი განსაკუთრებით საშიში დანაშაულის აღსაკვეთად, რომელსაც შეიძლება მოჰყვეს სერიოზული საფრთხე სიცოცხლისთვის, ისეთი პირის დასაპატიმრებლად, რომელიც ამგვარ საფრთხეს წარმოადგენს და წინააღმდეგობას უწევს მათ, ასეთი პირის გაქცევის აღსაკვეთად და მხოლოდ მაშინ, თუ ნაკლებად მკაცრი ღონისძიებები არ არის საკმარისი ამ მიზნების მისაღწევად. ნებისმიერ შემთხვევაში ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენება განზრახ ლეტალური მიზნებისათვის შეიძლება მხოლოდ მაშინ, როდესაც ეს სრულიად გარდაუვალია სიცოცხლის დაცვის მიზნით.“

73. პრინციპების სხვა დებულებების შესაბამისად, სამართალდამცავი პირები „მოქმედებენ დანაშაულის სიმძიმისა და მისაღწევი ლეგიტიმური მიზნის შესაბამისად“ (პუნქტი 5). ასევე, „მთავრობები უზრუნველყოფენ, რომ სამართალდამცავი პირების მიერ ცეცხლსასროლი იარაღის გაუმართლებელი და ბოროტად გამოყენება დასჯადი დანაშაული იყოს“ (პუნქტი 7). ეროვნული წესები და რეგლამენტები ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენების შესახებ უნდა „უზრუნველყოფდეს, რომ ცეცხლსასროლი იარაღი გამოიყენებოდეს მხოლოდ სათანადო გარემოებებში და იმგვარად, რომ შეამციროს გაუმართლებელი ზიანის მიყენების შესაძლებლობა.“

74. პრინციპების 23-ე პუნქტი ითვალისწინებს, რომ მსხვერპლთ და მათ ოჯახებს უნდა ჰქონდეთ შესაძლებლობა, მიმართონ დამოუკიდებელ პროცესს, „სასამართლო პროცესის ჩათვლით.“ 24-ე პუნქტის თანახმად:

„მთავრობამ და სამართალდამცავმა ორგანოებმა უნდა უზრუნველყონ ზემდგომი ოფიცრების პასუხისმგებლობის საკითხის დადგომა, თუ ამ ოფიცრებმა იციან ან უნდა იცოდნენ, რომ მათ დაქვემდებარებაში მყოფი პირები იყენებენ ან გამოიყენეს უკანონო ძალა ან ცეცხლსასროლი იარაღი და არ მიიღეს სათანადო ზომები უფლებამოსილების ფარგლებში ასეთი გამოყენების აღსაკვეთად ან შესაჩერებლად.“

75. გაერო-ს პრინციპები არაიურიდიული, თვითნებური და დაჩქარებული აღსრულების ეფექტური პრევენციისა და გამოძიების შესახებ, რომლებიც მიღებულია 1989 წლის 24 მაისს ეკონომიკური და სოციალური საბჭოს 1989/65 რეზოლუციით, ითვალისწინებს, რომ არაიურიდიული, თვითნებური და დაჩქარებული აღსრულებისას უნდა ჩატარდეს საფუძვლიანი, მიუკერძოებელი და სწრაფი გამოძიება და გამოძიების მიზანი უნდა იყოს, *inter alia*, სიკვდილის გამომწვევი „ნებისმიერი მოდელის ან პრაქტიკის“ დადგენა. მე-11 პუნქტის თანახმად:

„იმ საქმეებში, სადაც ჩატარებული საგამოძიებო მოქმედებები არ არის საკმარისი მიუკერძოებლობის ან კომპეტენციის ნაკლებობის გამო, საქმის მნიშვნელობის ან ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების გამო, და საქმეებში, როდესაც მსხვერპლის ოჯახის წევრები ასაჩივრებენ ასეთ შეუსაბამობას ან სხვა არსებით მიზეზებს, მთავრობამ უნდა წამოიწიოს გამოძიება დამოუკიდებელი საგამოძიებო კომისიის ან მსგავსი კომისიის მეშვეობით. ასეთი კომისიის წევრები უნდა აირჩნენ მათი საყოველთაოდ ცნობილი მიუკერძოებლობის, კომპეტენტურობისა და დამოუკიდებლობის საფუძველზე. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რომ ისინი დამოუკიდებელნი იყვნენ ნებისმიერი დაწესებულებისგან, უწყებისა თუ პირისაგან, რომლის მიმართაც ხორციელდება გამოკვლევა. კომისიას უნდა ჰქონდეს უფლებამოსილება, მიიღოს მთელი აუცილებელი ინფორმაცია გამოკვლევისათვის და უნდა ჩაატაროს გამოკვლევა ამ პრინციპების შესაბამისად.“

მე-17 პუნქტის თანახმად:

„ასეთი გამოძიების მეთოდებისა და დასკვნების შესახებ წერილობითი ანგარიში უნდა მომზადდეს გონივრულ ვადაში. ანგარიში დაუყოვნებლივ საჯარო უნდა გახდეს და მასში მითითებული უნდა იყოს გამოკვლევის ფარგლები, პროცედურები, მტკიცებულებათა შეფასებისას გამოყენებული მეთოდები, ასევე დასკვნები და რეკომენდაციები ფაქტების შესახებ მოპოვებული ინფორმაციისა და სამართლის საფუძველზე...“

B. საერთაშორისო დოკუმენტები და შედარებითი სამართალი რასისტულ ძალადობაზე

76. რასობრივი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ კონვენციის რატიფიცირება ბულგარეთმა მოახდინა 1966 წელს, კონვენცია მისთვის ძალაშია 1969 წლიდან, ხოლო ოფიციალურ სახელმწიფო გახეთში 1992 წელს გამოქვეყნდა. კონვენციის მე-4 მუხლი ითვალისწინებს:

„წვერი სახელმწიფოები კისრულობენ ვალდებულებას, დაუყოვნებლივ განახორციელონ პოზიტიური ღონისძიებები, რათა აღმოფხვრას [რასობრივი] დისკრიმინაციის წაქეზება ან განხორციელება და ამ მიზნით...

(ა) უნდა გამოაცხადონ კანონით დასჯადად ... ყველა ასეთი ქმედება ან ასეთი ქმედებების წაქეზება ნებისმიერი ერის ან სხვა ფერის თუ ეთნიკური წარმომავლობის პირთა ჯგუფის მიმართ...“

77. 1993 წლის 16 მარტის №4/91 შეტყობინებაში საქმეზე *L.K. v. the Netherlands*, რომელიც შეეხებოდა კერძო პირების მიერ ბ-ნი ლ.კ.-ს მისამართით რასობრივი ხასიათის მუქარას და ხელისუფლების ორგანოების მიერ მსხვერპლის საჩივარზე არასაკმარის რეაქციას, რასობრივი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის კომიტეტმა განაცხადა, *inter alia*, რომ სახელმწიფოს ეკისრებოდა ვალდებულება, გულმოდგინედ და დროულად გამოეძიებინა საქმეები, რომლებიც შეეხებოდა რასობრივ დისკრიმინაციასა და ძალადობაში ბრალდებას.

78. ეროვნული უმცირესობების დაცვის შესახებ ევროპის საბჭოს ჩარჩო-კონვენცია ბულგარეთისათვის ძალაშია 1999 წლიდან. მისი მე-6 მუხლის თანახმად:

„სახელმწიფოები კისრულობენ ვალდებულებას, მიიღონ ნებისმიერი ზომა იმ პირთა დასაცავად, რომელთაც შეიძლება ემუქრებოდნენ ან რომლებიც შეიძლება ექვემდებარებოდნენ დისკრიმინაციას, მტრულ განწყობას ან ძალადობას მათი ეროვნული, კულტურული, ლინგვისტური ან რელიგიური წარმომავლობის გამო.“

79. 2002 წლის 21 ნოემბრის გადაწყვეტილებაში გაერო-ს წამების საწინააღმდეგო კომიტეტმა, რომელიც იხილავდა ჰაჯრიზი დხემალის და სხვების მიერ იუგოსლავიის წინააღმდეგ შეტანილ №161/2000 საჩივარს, დაადგინა, რომ 1995 წლის 14 აპრილს არაბოშური წარმომავლობის აგრესიული ბრბოს ქმედება, რომელმაც დაანგრია ბოშათა დასახლება პოლიციის ოფიცრების თანდასწრებით, „ჩადენილი იქნა რასობრივი მოტივაციის საფუძველზე“. ეს ფაქტი ამძიმებდა გაერო-ს წამებისა და სხვა სასტიკი, დამამცირებელი მოპყრობისა თუ დასჯის შესახებ კონვენციის მე-16 მუხლის პირველი პუნქტის დარღვევას. მტკიცებულების შეფასებისას კომიტეტმა აღნიშნა, რომ მას არ მიუღია წერილობითი ახსნა-განმარტება სახელმწიფოსაგან და გადაწყვიტა, დაყრდნობოდა „მომჩივანების მიერ წარდგენილ დეტალურ ინფორმაციას“.

80. ევროკავშირის საბჭოს 2000 წლის 29 ივნისის დირექტივა № 2000/43/CE, რომელიც შეეხება ადამიანების მიმართ თანაბარ მოპყრობას მიუხედავად რასობრივი და ეთნიკური

წარმოშობისა, და საბჭოს 2000 წლის 27 ნოემბრის დირექტივა № 2000/78/CE, რომელიც აწესებს ზოგად ფარგლებს დასაქმებისას და საქმიანობისას თანაბარი მოპყრობისათვის, შესაბამისად, მე-8 და მე-10 მუხლებში ითვალისწინებენ:

„1. წვერი სახელმწიფოები მიიღებენ ისეთ ზომებს, რომლებიც აუცილებელია მათი სამართლებრივი სისტემების შესაბამისად, რათა უზრუნველყონ, რომ, როდესაც ადამიანები, რომლებიც თავს მიიჩნევენ მსხვერპლად თანასწორი მოპყრობის პრინციპის მათ მიმართ გამოუყენებლობის გამო, წარმოადგენენ სასამართლოს ან სხვა კომპეტენტური ორგანოს წინაშე ფაქტებს, რომლებიდანაც პირდაპირ ან არაპირდაპირ შეიძლება გამომდინარეობდეს პირდაპირი ან არაპირდაპირი დისკრიმინაცია, მოპასუხემ დაამტკიცოს, რომ არ დარღვეულა თანასწორი მოპყრობის პრინციპი.

2. პირველი პუნქტი არ უკრძალავს წვერ სახელმწიფოებს, შემოიღონ მტკიცებულებების შესახებ წესები, რომლებიც უფრო ხელსაყრელია მომჩივანთათვის.

3. პირველი პუნქტი არ გამოიყენება სისხლის სამართლის პროცესში.

...

5. წვერი სახელმწიფო არ არის ვალდებული, გამოიყენოს პირველი პუნქტი იმ პროცესებში, სადაც საქმის ფაქტობრივი გარემოებები სასამართლომ ან სხვა კომპეტენტურმა ორგანომ უნდა გამოიძიოს.“

81. 2002 წელს ევროკომისიამ გამოაქვეყნა რასიზმისა და ქსენოფობიის წინააღმდეგ ბრძოლის საბჭოს ჩარჩო-გადაწყვეტილების წინადადება. გადაწყვეტილების მე-8 პუნქტი ითვალისწინებს, რომ ამ სფეროში სახელმწიფოებმა უნდა გაატარონ სათანადო ღონისძიებები, რათა სისხლის სამართალში რასობრივი დისკრიმინაცია მხედველობაში იქნეს მიღებული, როგორც დამამძიმებელი გარემოება.

82. 2005 წლის აპრილში რასიზმისა და ქსენოფობიის მონიტორინგის ევროპულმა ცენტრმა გამოაქვეყნა შედარებითი მიმოხილვა რასობრივი ძალადობისა და მასზე საპასუხო ქმედებების შესახებ ევროკავშირის 15 წვერ სახელმწიფოში. დოკუმენტში, *inter alia*, აღნიშნული იყო, რომ შესწავლილ იურისდიქციებში რასობრივი ძალადობა არ იყო გათვალისწინებული სისხლის სამართლით, ვინაიდან ყურადღება არ იყო გამახვილებული ძალადობის მოტივზე. თუმცა ეს ტრადიცია ნელ-ნელა იცვლებოდა, ვინაიდან კანონებში ჩნდებოდა „რასობრივად მოტივირებული“ დანაშაულის ცნება. კერძოდ, ზოგიერთ წვერ სახელმწიფოში სასჯელის განსაზღვრისას რასობრივი მოტივაცია დამამძიმებელ გარემოებად ითვლებოდა. შესაბამისი კანონმდებლობა შემდეგ სახელმწიფოებში ითვალისწინებდა ასეთ შესაძლებლობას: ავსტრია, ბელგია, დანია, ფინეთი, საფრანგეთი, იტალია, პორტუგალია, ესპანეთი, შვედეთი და გაერთიანებული სამეფო. საფრანგეთის სისხლის სამართლის კოდექსმა (მიღებული იქნა 2003 წელს) 132-76 მუხლის მე-2 პუნქტში შემოიღო რასიზმის „ობიექტური“ განმარტება, როგორც სასჯელის დამამძიმებელი გარემოებისა:

„დანაშაულისათვის სასჯელი გაიზრდება, თუ დანაშაული ჩადენილია მსხვერპლის ამა თუ იმ ეთნიკური ჯგუფის, ერის, რასისა თუ რელიგიური ჯგუფისადმი კუთვნილების გამო.

პირველ აბზაცში განსაზღვრული დამამძიმებელი გარემოება სახეზეა, როდესაც დანაშაულს წინ უსწრებდა, მისი თანამდევნი იყო ან მოჰყვა წერილობითი ან ზეპირი განცხადებები, სურათები, ობიექტები ან ქმედებები, რომლებიც ღახავს მსხვერპლის ან იმ

ჯგუფის, რომელსაც იგი ეკუთვნის, ღირსებას ან შეხედულებას ამა თუ იმ ეთნიკური ჯგუფის, ერის, რასისა თუ რელიგიური ჯგუფისადმი კუთვნილების გამო.“

სამართალი

I. საქმის ფარგლები

83. დიდი პალატისათვის საქმის გადაცემის თხოვნასა და წერილობით მოსაზრებებში მთავრობამ სთხოვა დიდ პალატას, ხელახლა შეესწავლა კონვენციის მე-14 მუხლის შესაბამისად დასმული საკითხები. სასამართლოს წინაშე მოსმენაზე მთავრობის წარმომადგენელმა განაცხადა, რომ მთავრობა ეთანხმებოდა პალატის დასკვნებს კონვენციის მე-2 და მე-13 მუხლების საფუძველზე.

84. განმცხადებლებმა სთხოვეს სასამართლოს, ცალკე განეხილა მე-14 მუხლიდან გამომდინარე საკითხები, ვინაიდან პალატის დასკვნები მე-2 და მე-13 მუხლების საფუძველზე არ იყო სადავო.

85. სასამართლომ განაცხადა, რომ კოლეგიის მიერ განხილვის თხოვნის მიღება ნიშნავდა, რომ მთლიანი საქმე გადაეცა დიდ პალატას ახალი გადაწყვეტილების საშუალებით ხელახლა გადასაწყვეტად. დიდი პალატისათვის გადაცემული „საქმე“ აუცილებლად მოიცავს პალატის მიერ განხილული განაცხადის ყველა ასპექტს და არა მხოლოდ სერიოზულ „კითხვებს“ ან „საკითხებს“, რომლებიც აღნიშნული იყო გადაცემის შესახებ თხოვნაში (*K. and T. v. Finland* [GC], no. 25702/94, ECHR 2001–VII, პუნქტები 139-141).

86. მიუხედავად მხარეთა სურვილისა, რომ ხელახალი განხილვა შემოიფარგლოს კონვენციის მე-14 მუხლთან დაკავშირებით საქმიდან გამომდინარე საკითხებით, დიდმა პალატამ უნდა განიხილოს კონვენციის მე-2 და მე-13 მუხლებიდან გამომდინარე საკითხებიც.

II. კონვენციის მე-2 მუხლის საგარეუდო დარღვევა

87. განმცხადებლები აცხადებდნენ, რომ ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის მეკვლეობა არღვევდა კონვენციის მე-2 მუხლს. ისინი ამტკიცებდნენ, რომ სიკვდილი გამოიწვია შიდასახელმწიფოებრივმა სამართლმა და პრაქტიკამ, ვინაიდან ეს უკანასკნელნი კონვენციის მოთხოვნების გათვალისწინებით არ არეგულირებდნენ სახელმწიფო მოხელეთა მიერ ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენებას. ფაქტობრივად, სახელმწიფო მოხელეებს შეეძლოთ მოცემულ შემთხვევაში ლეტალური ძალის გამოყენება მაშინ, როდესაც მისი გამოყენება არ იყო აბსოლუტურად აუცილებელი. ეს ფაქტი არღვევდა კონვენციის მე-2 მუხლს. განმცხადებლები ასევე აცხადებდნენ, რომ ხელისუფლებამ ვერ შეძლო ჩაეტარებინა ეფექტური გამოძიება.

88. კონვენციის მე-2 მუხლი ითვალისწინებს:

„1. ყოველი ადამიანის სიცოცხლის უფლება კანონით არის დაცული. არავის შეიძლება წაერთვას სიცოცხლე განზრახ. სიცოცხლის წართმევა დასაშვებია მხოლოდ სასიკვდილო განაჩენის აღსრულების შედეგად, რაც სასამართლოს განაჩენით შეეფარდა მოცემულ პირს ისეთი დანაშაულის ჩადენისათვის, რომლისთვისაც კანონი ითვალისწინებს ამ სასჯელს.

2. სიცოცხლის წართმევა არ ჩაითვლება ამ მუხლის საწინააღმდეგოდ ჩადენილ ქმედებად, თუ ის შედეგად მოჰყვა ძალის გამოყენების აბსოლუტურ აუცილებლობას:

- a) ნებისმიერი პირის დასაცავად არამართლზომიერი ძალადობისაგან;
- b) კანონიერი დაკავების ან კანონიერად დაპატიმრებული პირის გაქცევის აღსაკვეთად;
- c) კანონიერ ღონისძიებათა განხორციელებისას აჯანყების ან ამბოხების ჩასახშობად“.

A. პალატის გადაწყვეტილება:

89. პალატამ დაადგინა, რომ მე-2 მუხლი კრძალავდა ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენებას ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის მსგავსი პირების დაკავებისას, როდესაც მათ არ ჰქონდათ ჩადენილი ძალადობრივი სამართალდარღვევა, არ იყვნენ შეიარაღებულნი და არ წარმოადგენდნენ საფრთხეს დაპატიმრების განმახორციელებელი ოფიცრებისათვის ან სხვა ადამიანებისათვის. შესაბამისად, მოპასუხე სახელმწიფო პასუხისმგებელი იყო მოცემულ საქმეში კონვენციის მე-2 მუხლის დარღვევით სიცოცხლის მოსპობაზე, ვინაიდან ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის დასაპატიმრებლად ლეტალური ძალა იქნა გამოყენებული. მე-2 მუხლის დარღვევას ამძიმებდა ისიც, რომ გამოყენებული იყო გადამეტებული ძალა და ხელისუფლებამ ვერ დაგეგმა და ვერ გააკონტროლა დაპატიმრების ოპერაცია მე-2 მუხლის შესაბამისად.

90. პალატამ ასევე დაადგინა, რომ მოპასუხე სახელმწიფომ დაარღვია კონვენციის მე-2 მუხლის პირველი პუნქტით დაკისრებული ვალდებულება, ეფექტურად გამოეძიებინა ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის სიკვდილი. კერძოდ, გამოძიების დროს ადგილი ჰქონდა სერიოზულ აუხსნელ გადაცდომებსა და შეუსაბამობებს და მხედველობაში იქნა მიღებული შიდასახელმწიფოებრივი სტანდარტი, რომელიც არ შეესაბამებოდა კონვენციის მე-2 მუხლის მე-2 პუნქტის „აბსოლუტური აუცილებლობის“ მოთხოვნას.

91. რაც შეეხება განმცხადებელთა მტკიცებას, რომ მოპასუხე სახელმწიფომ არ შეასრულა მასზე დაკისრებული სიცოცხლის დაცვის ვალდებულება, პალატამ მიიჩნია, რომ ეს საკითხი შეეხებოდა საქმის ყველა ასპექტს და არ იყო აუცილებელი მისი დამოუკიდებლად განხილვა.

B. მხარეთა არგუმენტაცია

92. მთავრობამ და განმცხადებლებმა დიდი პალატის წინაშე განაცხადეს, რომ ისინი იზიარებდნენ პალატის დასკვნებს კონვენციის მე-2 მუხლთან დაკავშირებით.

C. სასამართლოს შეფასება

1. წარმოადგენდა თუ არა ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის სიცოცხლის მოსპობა კონვენციის მე-2 მუხლის დარღვევას

(a) ზოგადი პრინციპები

93. მე-2 მუხლი, რომელიც იცავს სიცოცხლის უფლებას, წარმოადგენს კონვენციის ერთ-ერთ ძირითად დებულებას და ევროპის საბჭოს შემადგენლობაში მყოფი დემოკრატიული საზოგადოებების ერთ-ერთ უმთავრეს ღირებულებას გამოხატავს. ამ დებულების

სავარაუდო დარღვევები სასამართლომ განსაკუთრებული ყურადღებით უნდა განიხილოს. როდესაც საქმე შეეხება სახელმწიფო მოხელეების მიერ ძალის გამოყენებას, მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული არა მარტო იმ სახელმწიფო მოხელეთა ქმედებები, რომელთაც უშუალოდ გამოიყენეს ძალა, არამედ საქმესთან დაკავშირებული გარემოებებიც, მათ შორის სათანადო სამართლებრივი და მარეგულირებელი ჩარჩოები და გამოსაკვლევი ქმედებების დაგეგმვა და კონტროლი (იხ. *McCann and Others v. the United Kingdom*, 1995 წლის 27 სექტემბრის გადაწყვეტლება, Series A no. 324, გვ. 46, პუნქტი 150, და *Makaratzis v. Greece* [GC], no. 50385/99, პუნქტები 57-59, 2004 წლის 20 დეკემბერი).

94. როგორც მე-2 მუხლის მე-2 პუნქტიდან ჩანს, ლეტალური ძალის გამოყენება შეიძლება გამართლებული იყოს ზოგიერთ გარემოებაში. თუმცა ძალის გამოყენება უნდა იყოს „აბსოლუტურად აუცილებელი“ ანუ მკაცრად პროპორციული არსებულ გარემოებებში. სიცოცხლის უფლების განსაკუთრებული ხასიათის გათვალისწინებით გარემოებები, რომლებშიც სიცოცხლის მოსპობა შეიძლება გამართლებული იქნეს, ძალიან მკაცრად უნდა განიმარტოს (იხ. *Andronicou and Constantinou v. Cyprus*, 1997 წლის 9 ოქტომბრის გადაწყვეტილება, Reports of Judgments and Decisions 1997-VI, გვ. 2097-98, პუნქტი 171, გვ. 2102, პუნქტი 181, გვ. 2104, პუნქტი 186, გვ. 2107, პუნქტი 192, და გვ. 2108, პუნქტი 193; და *McKerr v. the United Kingdom*, no. 28883/95, პუნქტები 108 et seq., ECHR 2001-III).

95. შესაბამისად და კონვენციის მე-2 მუხლის მე-2 პუნქტიდან გამომდინარე, კანონიერი დაპატიმრების ლეგიტიმურმა მიზანმა ადამიანის სიცოცხლის საფრთხის ქვეშ დაყენება მხოლოდ აბსოლუტური აუცილებლობისას შეიძლება გაამართლოს. სასამართლოს მიაჩნია, რომ პრინციპში ასეთი აუცილებლობა არ შეიძლება არსებობდეს, როდესაც ცნობილია, რომ დასაკავებელ პირს არ გააჩნია სიცოცხლისთვის ან ჯანმრთელობისთვის საფრთხის მიყენების საშუალება და არ არის ეჭმიტანილი ძალადობრივ სამართალდარღვევაში, თუნდაც ლეტალური ძალის გამოყენებლობას შედეგად მოჰყვეს ძეგნილის დაკავების შესაძლებლობის დაკარგვა (იხ. სასამართლოს პოზიცია ზემოხსენებულ საქმეში *McCann and Others*, გვ. 45-46, პუნქტები 146-50, და გვ. 56-62, პუნქტები 192-214, ასევე ზემოხსენებულ *Makaratzis*-ის საქმეში, პუნქტები 64-66; ასევე იხილეთ სასამართლოს მიერ გაკეთებული განცხადება ცეცხლსასროლი იარაღის დაგმობის შესახებ შეუიარაღებელი და არამოძალადე პირების წინააღმდეგ, რომლებიც ცდილობდნენ ყოფილი გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკის დატოვებას საქმეში *Streletz, Kessler and Krenz v. Germany* [GC], nos. 34044/96, 35532/97 და 44801/98, პუნქტები 87, 96 და 97, ECHR 2001-II).

96. მე-2 მუხლი არა მარტო განსაზღვრავს იმ შემთხვევებს, როდესაც გამართლებულია სიცოცხლის მოსპობა, არამედ აყალიბებს სახელმწიფოთა ძირითად ვალდებულებას, დაიცვან სიცოცხლის უფლება და ამ მიზნით შემოიღონ სათანადო სამართლებრივი და ადმინისტრაციული ჩარჩო, რომელიც განსაზღვრავს, თუ როდის შეუძლიათ სამართალდამცავ ორგანოებს ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენება საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამისად (იხ. *Makaratzis*-ის საქმე, პუნქტები 57-59, და სამართალდამცავი ორგანოების მიერ ძალისა და ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენების შესახებ გაერო-ს ძირითადი პრინციპები, იხ. ზემოთ, პუნქტები 71-74). მე-2 მუხლით გათვალისწინებული მკაცრი პროპორციულობის პრინციპთან ერთად (იხ. *McCann and Others*, გვ. 46, პუნქტი 149) დაპატიმრების ოპერაციების მარეგულირებელი ეროვნული სამართლებრივი ჩარჩო უნდა მიუთითებდეს ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენებაზე არსებული გარემოებების ყურადღებით შეფასებაზე დაყრდნობით, კერძოდ კი ჩადენილი დანაშაულის ხასიათისა და დევნილის მიერ საფრთხის გამოწვევის შეფასების გათვალისწინებით.

97. გარდა ამისა, პოლიციის მიერ განსახორციელებელ ღონისძიებათა მარეგულირებელი ეროვნული კანონმდებლობა უნდა ქმნიდეს გარანტიების ქმედით და სათანადო სისტემას ძალის გაუმართლებელი და ბოროტად გამოყენების წინააღმდეგ და თვით თავიდან აცილებადი შემთხვევების წინააღმდეგ (იხ. ზემოხსენებული *Makaratzis*-ის სამე, პუნქტი 58). კერძოდ, სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომლებმა უნდა გაიარონ მომზადება, რათა შეეძლოთ შეფასება იმისა, არსებობს თუ არა აბსოლუტური აუცილებლობა ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენებისათვის არა მარტო სამართლებრივი დებულებების საფუძველზე, არამედ იმის გათვალისწინებითაც, რომ სიცოცხლის უფლება ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ფასეულობაა (იხ. სასამართლოს კრიტიკა ჯარისკაცებისათვის მიცემული ბრძანებისა „ესროლეთ სასიკვდილოდ“ საქმეში *McCann and Others*, გვ. 61-62, პუნქტები 211-214).

(b) ამ პრინციპების გამოყენება მოცემულ საქმეში

98. ბ-ნ ანგელოვსა და ბ-ნ პეტკოვს ესროლა და მოკლა სამხედრო პოლიციის ოფიცერმა, რომელიც ცდილობდა მათ დაკავებას პატიმრობის აღვილიდან გაქცევის შემდეგ. შესაბამისად, საქმე განხილული უნდა იქნეს კონვენციის მე-2 მუხლის მე-2 პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტთან მიმართებით.

(i) შესაბამისი კანონმდებლობა

99. სასამართლო აღნიშნავს, რომ განსაკუთრებულ შეშფოთებას იწვევს ის გარემოება, რომ რეგლამენტი სამხედრო პოლიციის მიერ ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენების შესახებ სამხედრო ძალების წევრების დაპატიმრებისას ლეტალური ძალის გამოყენების ნებას რთავდა მაშინაც, როდესაც მათ მცირე დანაშაული აქვთ ჩადენილი. რეგლამენტი არ გამოქვეყნებულა და იგი არ შეიცავდა მკაფიო გარანტიებს სიცოცხლის თვითნებურად წართმევის თავიდან აცილების მიზნით. რეგლამენტის თანახმად, კანონიერი იყო დევნილისათვის სროლა, თუ იგი არ ჩაბარდებოდა სიტყვიერი გაფრთხილებისა და ჰაერში გამაფრთხილებელი გასროლის შემდეგ (იხ. ზემოთ, პუნქტი 60). ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენების შესახებ დებულებებისა და ლეტალური ძალის გამოყენების მიმართ ტოლერანტული დამოკიდებულების ნაკლოვანებები ნათლად გამოჩნდა ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის სასიკვდილოდ დაჭრის ფაქტით, ასევე საგამოძიებო ორგანოების მიერ ჩატარებულ ქმედებებში. სასამართლო ამ საკითხს მოგვიანებით დაუბრუნდება.

100. ასეთი სამართლებრივი ჩარჩო აშკარად არასაკმარისია და სიცოცხლის უფლებას არ იცავს „კანონით“, როგორც ამას მოითხოვს კონვენცია დღევანდელი ევროპის დემოკრატიულ საზოგადოებებში (იხ. ზემოთ, პუნქტები 94-97, რომლებშიც ჩამოყალიბებულია პრინციპები, რომლებსაც უნდა ეფუძნებოდეს სამართლებრივი ჩარჩო).

101. აღსანიშნავია უზენაესი სასამართლოს განცხადება, რომ პროპორციულობის პრინციპი შიდასახელმწიფოებრივი სისხლის სამართლის განუყოფელი ნაწილია. თუმცა უზენაესი სასამართლოს განმარტება მოცემულ საქმეში არ იქნა გამოყენებული (იხ. ზემოთ, პუნქტები 50-54 და 60).

102. შესაბამისად, სასამართლო მიიჩნევს, რომ სახელმწიფომ ვერ შეასრულა კონვენციის მე-2 მუხლით დაკისრებული ვალდებულება, დაეცვა სიცოცხლის უფლება სამხედრო პოლიციის მიერ ძალისა და ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენებასთან დაკავშირებით სათანადო სამართლებრივი და ადმინისტრაციული ჩარჩოს შემოღებით.

(ii) ოპერაციის დაგეგმვა და კონტროლი

103. პალატამ ცალკე განიხილა, თუ როგორ დაიგეგმა დაპატიმრების ოპერაცია. დიდი პალატა ეთანხმება პალატის დასკვნას, რომ ხელისუფლებამ ვერ შეასრულა მასზე დაკისრებული ვალდებულება, შეემცირებინა სიცოცხლის მოსპობის რისკი, ვინაიდან დაპატიმრების განმახორციელებელ ოფიცრებს მიეცათ მითითება, გამოეყენებინათ ყველა საშუალება ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის დასაპატიმრებლად იმ ფაქტის გაუთვალისწინებლად, რომ გაქცეულებს არ ჰქონდათ იარაღი და ისინი არ წარმოადგენდნენ საფრთხეს სიცოცხლისა თუ ჯანმრთელობისათვის. პალატამ მართებულად აღნიშნა (პუნქტი 110):

„დაპატიმრების ოპერაციის დაგეგმვისას აუცილებელი ელემენტი ... უნდა იყოს არსებული გარემოებების შესახებ ინფორმაციის ანალიზი; აბსოლუტური მინიმუმია დასაპატიმრებელი პირის მიერ ჩადენილი დანაშაულის ხასიათის და ამ პირის მიერ საფრთხის გამოწვევის შესაძლებლობის შესწავლა. თუ როდის და რა პირობებში შეიძლება ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენება, თუ დასაპატიმრებელი პირი ცდილობს გაქცევას, წინასწარ უნდა განისაზღვროს სამართლებრივი საფუძვლების გათვალისწინებით, ოფიცერთა სათანადო მომზადებითა და არსებული ინფორმაციის შესწავლით“.

104. დიდი პალატა, თავის მხრივ, კიდევ ერთხელ აღნიშნავს, რომ არ არსებობდა მკაფიო სამართლებრივი და მარეგულირებელი ჩარჩო, რომელიც განსაზღვრავდა, თუ რა გარემოებებში შეუძლია სამხედრო პოლიციას სიკვდილის გამომწვევი ძალის გამოყენება (იხ. ზემოთ, პუნქტები 99-102). დიდი პალატა ეთანხმება პალატის დასკვნებს (პუნქტი 112), რომ შესაბამისი რეგლამენტი:

„... არ ითვალისწინებდა ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენებას არსებული გარემოებების შესწავლის საფუძველზე, უფრო მეტიც, არ მოითხოვდა დევნილის მიერ ჩადენილი დანაშაულისა და მის მიერ გამომწვეული საფრთხის შეფასებას“.

105. მოცემულ შემთხვევაში კარგად შეიარაღებული ოფიცრების ჯგუფი გაემგზავრა ორი ადამიანის დასაპატიმრებლად ისე, რომ არ განუხილავთ, წარმოადგენდნენ თუ არა ეს პირები რაიმე საფრთხეს; ასევე, ოფიცრები არ გაუფრთხილებიათ, რომ შეემცირებინათ სიცოცხლისათვის რისკი. მოკლედ, ოპერაციის დაგეგმვისა და კონტროლის ზომები ააშკარავებს სიცოცხლის უფლების უმთავრესი ღირებულების სამწუხარო უგულებელყოფას.

(iii) დაპატიმრების განმახორციელებელი პირების ქმედებები

106. არ იყო სადავო, რომ ბ-ნი ანგელოვი და ბ-ნი პეტკოვი მსახურობდნენ სამშენებლო ძალებში, არმიის სპეციალურ დანაყოფში, სადაც ახალწვეულთა მოვალეობაა მშენებლობა არასამხედრო ადგილებში. მათ მიუსაჯეს მოკლევადიანი პატიმრობა არაძალადობრივი სამართალდარღვევის ჩადენისათვის. ისინი გაიქცნენ ძალის გამოყენებლად, უბრალოდ დატოვეს სამუშაო ადგილი, რომელიც დაპატიმრების ადგილის გარეთ იყო (იხ. ზემოთ, პუნქტები 13-15). არც ერთი მათგანი არ იყო შეიარაღებული და არ წარმოადგენდა საფრთხეს ოფიცრებისათვის ან მესამე პირებისათვის; ეს უნდა სცოდნოდათ დაპატიმრების განმახორციელებელ ოფიცრებს მათთვის ხელმისაწვდომი ფაქტების საფუძველზე. ნებისმიერ შემთხვევაში, სოფელ ლესურაში შეხვედრისას ოფიცრებმა, ყოველ შემთხვევაში მაიორმა გ.-მ, შეამჩნიეს, რომ ისინი არ იყვნენ შეიარაღებულნი და არც საფრთხის გამომწვევი ქმედების ნიშნები შეიმჩნეოდა (იხ. ზემოთ, პუნქტები 15-16).

107. ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, სასამართლო მიიჩნევს, რომ არსებულ გარემოებებში პოტენციურად ლეიტალური ძალის გამოყენება აკრძალული იყო კონვენციის მე-2 მუხლით, თუნდაც ბ-ნი ანგელოვი და ბ-ნი პეტკოვი გაქცეულიყვნენ. როგორც უკვე აღინიშნა, სიკვდილის გამომწვევი ძალის გამოყენება არ შეიძლება ჩაითვალოს „აბსოლუტურად აუცილებლად“, როდესაც ცნობილია, რომ დასაპატიმრებელი პირი არ წარმოადგენს სიცოცხლისათვის ან ჯანმრთელობისათვის საფრთხეს და არ არის ბრალდებული ძალადობრივი დანაშაულის ჩადენაში.

108. გარდა ამისა, მაიორ გ.-ს ქმედება, სამხედრო პოლიციელისა, რომელმაც ესროლა მსხვერპლთ, სერიოზულ კრიტიკას იწვევს, ვინაიდან მან გამოიყენა აშკარად ძალზე გადამეტებული ძალა:

(i) როგორც ჩანს, არსებობდა დაპატიმრების სხვა საშუალებები: ოფიცრებს ჰყავდათ ჯიპი, დაპატიმრება ხორციელდებოდა პატარა სოფელში დღისით და ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის ქმედების განჭვრეტა შესაძლებელი იყო, ვინაიდან წინა გაქცევის შემდეგ ბ-ნი ანგელოვი იპოვეს იმავე მისამართზე (იხ. ზემოთ, პუნქტები 17, 18, 23 და 24).

(ii) მაიორმა გ.-მ გამოიყენა ავტომატური იარაღი და ჩართო იგი ავტომატურ რეჟიმზე, თუმცა ასევე თან ჰქონდა პისტოლეტი (იხ. ზემოთ, პუნქტი 26). ავტომატური იარაღით მას არ შეეძლო კარგად დამიზნება;

(iii) ბ-ნი პეტკოვი დაჭრილი იყო მკერდში, რისი გამამართლებელი საბუთები არ ყოფილა წარმოდგენილი (იხ. ზემოთ, პუნქტები 41 და 50-54). ასეთი განმარტების არარსებობისას არ შეიძლება გამოირიცხოს, რომ უკანასკნელ მომენტში ბ-ნი ანგელოვი მობრუნდა ჩასაბარებლად, მაგრამ მას მაინც ესროლეს.

(iv) სასამართლოს დასკვნა

109. სასამართლო ასკვნის რომ სახელმწიფომ ვერ შეასრულა კონვენციის მე-2 მუხლით დაკისრებული ვალდებულება, ვინაიდან ძალის გამოყენების შესახებ სამართლებრივ ჩარჩოში იყო ხარვეზები და ბ-ნი ანგელოვი და ბ-ნი პეტკოვი მოკლეს იმ პირობებში, სადაც ნებისმიერი ძალის გამოყენება მათ დასაპატიმრებლად კონვენციის მე-2 მუხლის დარღვევა იქნებოდა. ამასთან, აშკარად გადაჭარბებული ძალა იქნა გამოყენებული. ამიტომ ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის სიკვდილთან დაკავშირებით დაირღვა კონვენციის მე-2 მუხლი.

2. იყო თუ არა ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის სიკვდილის გამოძიება ეფექტური, როგორც ამას კონვენციის მე-2 მუხლი მოითხოვს

(a) ზოგადი პრინციპები

110. სიცოცხლის უფლების დაცვის ვალდებულება, რომელსაც ითვალისწინებს კონვენციის მე-2 მუხლი, კონვენციის პირველ მუხლთან ერთად აღებული, რომელიც აყალიბებს სახელმწიფოთა ზოგად ვალდებულებას, „თავიანთი იურისდიქციის ფარგლებში უზრუნველყონ ამ კონვენციის I თავში განსაზღვრული უფლებები და თავისუფლებები“, გულისხმობს, რომ უნდა განხორციელდეს ეფექტური ოფიციალური გამოძიება, როდესაც ადამიანი მოკლეს ძალის გამოყენების შედეგად (იხ. *Çakici v. Turkey* [GC], no. 23657/94, პუნქტი 86, ECHR 1999-IV). ასეთი გამოძიების ძირითადი მიზანი უნდა იყოს სიცოცხლის უფლებასთან დაკავშირებული ეროვნული კანონმდებლობის ეფექტური განხორციელება, ხოლო იმ შემთხვევებში, როდესაც საქმე შეეხება სახელმწიფო ორგანოებს ან მოხელეებს,

ამ პირთათვის ანგარიშვალდებულების დაკისრების უზრუნველყოფა, თუ სიკვდილზე პასუხისმგებლობა მათ ეკისრებათ (იხ. *Anguelova v. Bulgaria*, no. 38361/97, პუნქტი 137, ECHR 2002-IV).

111. ხელისუფლებამ უნდა იმოქმედოს საკუთარი ინიციატივით, როდესაც საქმე მის ყურამდე მივა. ხელისუფლება არ უნდა დაელოდოს უახლოესი ნათესავის მიერ საჩივრის შეტანას ან თხოვნას მოკვლევის ან გამოძიების ჩატარების შესახებ (იხ. *mutatis mutandis*, *İlhan v. Turkey* [GC], no. 22277/93, პუნქტი 63, ECHR 2000-VII).

112. იმისათვის, რომ სახელმწიფო მოხელეების მიერ სავარაუდო უკანონო მკვლევლობების გამოძიება ეფექტური იყოს, გამოძიებები უნდა იყვნენ დამოუკიდებელნი და მიუკერძოებელნი სამართლებრივად და პრაქტიკაში (იხ. *Güleç v. Turkey*, 1998 წლის 27 ივლისის გადაწყვეტილება, გვ. 1733, პუნქტები 81-82; *Öğur v. Turkey* [GC], no. 21954/93, პუნქტები 91-92, ECHR 1999-III; და *Ergi v. Turkey*, 1998 წლის 28 ივლისის გადაწყვეტილება, Reports 1998-IV, გვ. 1778-79, პუნქტები 83-84).

113. გამოძიება ასევე ეფექტური უნდა იყოს იმ კუთხით, რომ უნდა დაადგინოს, იყო თუ არა გამოყენებული ძალა გამართლებული არსებულ გარემოებებში და დაადგინოს და დასაჯოს ასეთ ქმედებაზე პასუხისმგებელი პირები (იხ. *Öğur v. Turkey*, პუნქტი 88). ხელისუფლებას უნდა მიეღო მის ხელთ არსებული ყველა ზომა, რათა დაეცვა ინციდენტთან დაკავშირებული მტკიცებულებები, მათ შორის თვითმხილველთა ჩვენებები და სასამართლო-სამედიცინო ექსპერტიზის დასკვნები. გამოძიების დასკვნები უნდა ემყარებოდეს ყველა შესაბამისი ელემენტის ამომწურავ, ობიექტურ და მიუკერძოებელ ანალიზს და უნდა გამოიყენოს კონვენციის მე-2 მუხლის მე-2 პუნქტით დადგენილი „აბსოლუტურად აუცილებელის“ კრიტერიუმი. გამოძიებისას დაშვებული ნებისმიერი შეცდომა, რომელიც ძირს უთხრის გამოძიების შესაძლებლობას, დადგინდეს საქმის გარემოებები ან პასუხისმგებელი პირი, პირდაპირ წინააღმდეგობაში მოდის ეფექტურობის მოთხოვნასთან (იხ. *Kelly and Others v. the United Kingdom*, no. 30054/96, პუნქტები 96-97, 2001 წლის 4 მაისი; და *Anguelova v. Bulgaria*, პუნქტები 139 და 144).

(b) ამ პრინციპების გამოყენება მოცემულ საქმეში

114. დიდი პალატა ვერ ხედავს მიზეზს, რომ გადაუხვიოს პალატის დასკვნას. იგი პალატის მსგავსად აცხადებს, რომ გამოძიებამ ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის სიკვდილის გამომწვევი ოფიცრის ქმედება შეაფასა სათანადო რეგლამენტების გათვალისწინებით. ის ფაქტი, რომ გამოძიებამ გაამართლა ძალის გამოყენება არსებულ გარემოებებში, მხოლოდ ადასტურებს ამ დებულებების ხარვეზს და სიცოცხლის უფლების უგულებელყოფას. დაეყრდნენ რა მხოლოდ რეგლამენტის დებულებებს, საგამოძიებო ორგანოებმა არ შეისწავლეს შესაბამისი საკითხები, მაგალითად, ინფორმაცია იმის თაობაზე, რომ მსხვერპლნი არ იყვნენ შეიარაღებულნი და არ წარმოადგენდნენ საფრთხეს სხვა ადამიანებისათვის, ასევე იყო თუ არა გამართლებული კარგად შეიარაღებულ ოფიცერთა ჯგუფის გაგზავნა ორი პირის დასაკავებლად, რომელთა ერთადერთი დანაშაული იყო ჯარიდან შვებულების გარეშე გაპარვა. მოკლედ, არსებული გარემოებები არ შესწავლილა დეტალურად (იხ. ზემოთ, პუნქტები 50-54).

115. გარდა იმისა, რომ არსებობდა საკმაოდ ვიწრო სამართლებრივი ჩარჩო, რომლის ფარგლებშიც მიმდინარეობდა გამოძიება, ასევე უნდა აღინიშნოს, რომ არ ჩატარებულა მთელი რიგი აუცილებელი საგამოძიებო მოქმედებებისა. კერძოდ, სქემატური რუკა, რომელსაც დაეყრდნო საგამოძიებო ორგანო, არ შეიცავდა გარემოს დახასიათებას, არ

განხორციელებულა სათანადო აზომვები, არ მომხდარა მოვლენის რეკონსტრუქცია. მხოლოდ ამ გზით მიღებული ინფორმაციის საშუალებით იყო შესაძლებელი ოფიცერთა მიერ მიცემული ჩვენების ნამდვილობის შემოწმება (იხ. ზემოთ, პუნქტები 36-54).

116. უფრო მეტიც, გამომძიებლებმა და პროკურორებმა ყურადღება არ მიაქციეს მეტად მნიშვნელოვან ფაქტებს, კერძოდ იმ ფაქტს, რომ ბ-ნი პეტკოვი დაჭრილი იყო მკერდში, რომ გასროლილი მასრა იპოვეს მ.მ.-ის ეზოში, იმ ადგილიდან რამდენიმე მეტრის მოშორებით, სადაც ბ-ნი ანგელოვი და ბ-ნი პეტკოვი დაეცნენ, და რომ მაიორმა გ.-მ გამოიყენა აშკარად გადამეტებული ძალა, ჩართო რა იარაღი ავტომატურ რეჟიმში. ხელისუფლებამ არ მიაქცია ყურადღება ამ მნიშვნელოვან ფაქტებს, არ მიუცია მათთვის რაიმე ახსნა-განმარტება, დაუჯერა მაიორ გ.-ს განცხადებებს და შეწყვიტა გამოძიება. ამ გზით გამოძიებამ და პროკურატურამ დაიცვეს მაიორი გ. სამართლებრივი დევნისაგან.

117. დიდი პალატა იზიარებს პალატის მოსაზრებას, რომ ასეთი ქმედება ხელისუფლების მხრიდან – რომელიც უკვე აღინიშნა სასამართლოს მიერ ბულგარეთის წინააღმდეგ რამდენიმე საქმეში (იხ. *Velikova v. Bulgaria*, no. 41488/98, ECHR 2000-VI და *Anguelova*) – იწვევს სერიოზულ შეშფოთებას, ვინაიდან ბადებს სერიოზულ ეჭვს გამომძიებელთა და პროკურორთა მიუკერძოებლობასა და ობიექტურობაში.

118. ამასთან დაკავშირებით სასამართლო აცხადებს, რომ ძალიან მნიშვნელოვანია ხელისუფლების სწრაფი და ქმედითი პასუხი ლეტალური ძალის ფაქტების გამოძიებისას, რათა საზოგადოებას შეუნარჩუნდეს რწმენა, რომ ხელისუფლება იცავს კანონის უზენაესობას და არ გაჩნდეს მოსაზრება, თითქოს ხელისუფლება მხარს უჭერს უკანონო ქმედებებს (იხ. ზემოხსენებული საქმე *McKerr v. the United Kingdom*, პუნქტები 111-15).

119. მოცემულ საქმეში მოპასუხე სახელმწიფომ დაარღვია მასზე კონვენციის მე-2 მუხლის პირველი პუნქტით დაკისრებული ვალდებულება, ეფექტურად გამოეძიებინა სიცოცხლის მოსპობა.

III. კონვენციის მე-13 მუხლის საგარეუდო დარღვევა

120. კონვენციის მე-13 მუხლი ითვალისწინებს:

„ყველას, ვისაც დაერღვა ამ კონვენციით გათვალისწინებული უფლებები და თავისუფლებები, უნდა ჰქონდეს სამართლებრივი დაცვის ეფექტიანი საშუალება ეროვნული ხელისუფლებისაგან, თუნდაც ეს დარღვევა ჩაიდინოს პირმა, რომელიც სამსახურებრივ უფლებამოსილებას ახორციელებდა.“

121. კონვენციის მე-2 მუხლთან დაკავშირებული დასკვნების გათვალისწინებით პალატამ დაადგინა, რომ კონვენციის მე-13 მუხლის საფუძველზე ცალკე საკითხი არ წამოიჭრებოდა.

122. დიდი პალატის წინაშე მთავრობამ არ დააფიქსირა თავისი პოზიცია კონვენციის მე-13 მუხლის საფუძველზე წამოჭრილი საკითხებისადმი. განმცხადებლებმა განაცხადეს, რომ ისინი იზიარებენ პალატის დასკვნებს.

123. მე-2 მუხლის პროცედურული ასპექტების დარღვევის დადგენის საფუძველების გათვალისწინებით დიდი პალატა, პალატის მსგავსად, მიიჩნევს, რომ კონვენციის მე-13 მუხლის საფუძველზე არ წამოიჭრება ცალკე საკითხი.

IV. კონვენციის მე-14 მუხლის დარღვევა მე-2 მუხლთან ერთობლიობაში

124. განმცხადებლები ამტკიცებდნენ კონვენციის მე-14 მუხლის დარღვევას, ვინაიდან ბ-ნი პეტკოვისა და ბ-ნი ანგელოვის სიკვდილის მიზეზი იყო ბოშური წარმოშობის პირთა მიმართ მტრული დამოკიდებულება. ისინი ასევე ამტკიცებდნენ, რომ ხელისუფლებამ ვერ შეასრულა მასზე დაკისრებული ვალდებულება, გამოეძიებინა შესაძლო რასისტული მოტივები. მთავრობა არ ეთანხმებოდა განმცხადებელთა ბრალდებას.

125. კონვენციის მე-14 მუხლი ითვალისწინებს:

„ამ კონვენციით გათვალისწინებული უფლებებითა და თავისუფლებებით სარგებლობა უზრუნველყოფილია ყოველგვარი დისკრიმინაციის გარეშე სქესის, რასის, კანის ფერის, ენის, რელიგიის, პოლიტიკური თუ სხვა შეხედულებების, ეროვნული თუ სოციალური წარმოშობის, ეროვნული უმცირესობისადმი კუთვნილების, ქონებრივი მდგომარეობის, დაბადებისა თუ სხვა სტატუსის განურჩევლად.“

A. პალატის გადაწყვეტილება

126. პალატამ აღნიშნა, რომ სიცოცხლის მოსპობის შემთხვევებში მე-2 და მე-14 მუხლები ერთად აკისრებდა სახელმწიფოს ხელისუფლების ორგანოებს მოვალეობას, ჩაეტარებინათ ეფექტური გამოძიება მიუხედავად მსხვერპლის რასობრივი ან ეთნიკური კუთვნილებისა. პალატამ ასევე მიიჩნია, რომ ხელისუფლებას ეკისრებოდა დამატებითი ვალდებულება, განეხორციელებინა ყველა გონივრული ღონისძიება, რათა გამოეკვლინა ნებისმიერი რასობრივი მოტივი იმ შემთხვევებში, რომლებიც დაკავშირებულია სამართალდამცავი ორგანოების მიერ ძალის გამოყენებასთან.

127. მოცემულ საქმეში, მიუხედავად მ.მ.-ის განცხადებისა სიტყვიერი რასობრივი შეურაცხყოფის შესახებ და სხვა მტკიცებულებებისა, რომლებსაც ხელისუფალთათვის უნდა მიენიშნებინათ შესაძლო რასისტული მოტივების შესახებ, მათ არ ჩაუტარებიათ გამოძიება აღნიშნული მიმართულებით. შესაბამისად, ხელისუფლებამ არ შეასრულა მასზე დაკისრებული ვალდებულება, რომელიც გამომდინარეობდა ერთად აღებული კონვენციის მე-14 და მე-2 მუხლიდან.

128. ვინაიდან არსებობს გარკვეული მტკიცებულებითი სირთულეები დისკრიმინაციის არსებობის დასამტკიცებლად, პალატამ მიიჩნია, რომ მტკიცებულებათა საკითხი საგანგებო მიდგომას საჭიროებს: როდესაც ხელისუფლება ბოლომდე არ გამოიძიებს ფაქტებს, საიდანაც აშკარად ჩანს სახელმწიფო მოხელეთა მიერ ძალის გამოყენება, და არ მიაქცევს ყურადღებას შესაძლო დისკრიმინაციის თაობაზე მტკიცებულებებს, სასამართლომ შესაძლოა უარყოფითი დასკვნები გააკეთოს ან მტკიცების ტვირთი დააკისროს მოპასუხე სახელმწიფოს კონვენციის მე-14 მუხლის შესაბამისად შეტანილი განაცხადის განხილვისას.

129. საქმეზე არსებულ ფაქტებთან დაკავშირებით პალატამ მიიჩნია, რომ საგამოძიებო ორგანოების ქმედებებმა – კერძოდ, იმ ფაქტმა, რომ მათ არ განუხილავთ, თუ რატომ გამოიყენა მაიორმა გ.-მ აშკარად გადამეტებული ძალა, არ განუხილავთ არც მტკიცებულება იმის თაობაზე, რომ იგი რასისტულ განცხადებებს აკეთებდა – გამოიწვია მტკიცების ტვირთის შეცვლა. ამრიგად, მოპასუხე სახელმწიფოს ეკისრებოდა ვალდებულება, დამატებითი მტკიცებულების ან დამარწმუნებელი ახსნა-განმარტების მეშვეობით დაერწმუნებინა სასამართლო, რომ გასაჩივრებული მოვლენები არ იყო განპირობებული სახელმწიფო მოხელეთა რასისტული განწყობით.

130. ვინაიდან მთავრობამ ვერ წარმოადგინა დამარწმუნებელი ახსნა-განმარტება და იმის გათვალისწინებით, რომ სხვა საქმეებში სასამართლომ დაადგინა, რომ ბუღალრეთში სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომლებს ბოშების მიმართ გამოუყენებიათ ძალა, რასაც შედეგად მოჰყოლია სიკვდილი, პალატამ დაასკვნა, რომ დაირღვა მე-14 მუხლის არსობრივი ასპექტები კონვენციის მე-2 მუხლთან ერთობლიობაში.

B. მხარეთა არგუმენტაციები

1. მთავრობა

131. მთავრობა არ დაეთანხმა პალატის დასკვნებს მე-14 მუხლის დარღვევასთან დაკავშირებით, აცხადებდა რა, რომ პალატა დაეყრდნო ზოგად ინფორმაციას, რომელიც სცდებოდა საქმის ფარგლებს, და ორ შემთხვევით ფაქტს – ბ-ნი მ.მ.-ის ჩვენებას შეურაცხყოფელი წამოძახილების შესახებ, რომლებიც სავარაუდოდ მაიორმა გ.-მ გამოთქვა მის [ბ-ნი მ.მ.-ის] და არა მსხვერპლთა მიმართ, და იმ ფაქტს, რომ განსახილველი შემთხვევა ბოშათა დასახლებაში მოხდა. მთავრობის აზრით, აღნიშნულმა მსჯელობამ არ შეიძლება დაადასტუროს, რომ ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენება მოხდა რასისტული მოტივის გამო.

132. მთავრობამ ხაზგასმით აღნიშნა, რომ სასამართლო ყოველთვის მოითხოვდა „მტკიცებულებას გონივრულ ეჭვს მიღმა“. მტკიცების ტვირთი შეიძლება შეიცვალოს მხოლოდ მაშინ, როდესაც ხელისუფლებამ ყველაფერი ან თითქმის ყველაფერი იცის განსახილველი მოვლენების შესახებ, როგორც ეს ხდება დაპატიმრების დროს სიკვდილისას. მაგრამ ასეთ შემთხვევას მოცემულ საქმეში ადგილი არ ჰქონია.

133. ვინაიდან განსახილველ შემთხვევასთან მიმართებით არ არსებობდა რასობრივი ელემენტი, ეროვნული ხელისუფლების მიერ დამატებითი გამოძების ჩატარება არავითარ შედეგს არ მოიტანდა. მთავრობა იზიარებდა, რომ რასობრივი მოტივით ჩადენილი ძალადობა უფრო მკაცრად უნდა დაისაჯოს, ვიდრე ძალადობა, რომელიც არ არის დაკავშირებული რასობრივ შუღლთან. მაგრამ არ შეიძლება სახელმწიფოებს მოეთხოვებოდეთ შესაძლო რასისტული მოტივების გამოძიება, როდესაც არ არსებობს საკმარისი მტკიცებულება რასისტული მოტივების არსებობის შესახებ. მთავრობა მიიჩნევს, რომ პალატის ასეთი მიდგომა გამოიწვევს სახელმწიფოთა პასუხისმგებლობის საკითხის წამოჭრას ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, როდესაც გაკეთდება განცხადება დისკრიმინაციის შესახებ, თუნდაც ის არ დადასტურდეს.

134. უფრო მეტიც, პალატის მიდგომა არ იყო საკმარისად ნათელი და წინასწარგანჭვრეტადი. კერძოდ, წინააღმდეგობრივი იყო პალატის განცხადება, რომ სასამართლოს არ შეეძლო კონვენციის მე-2 მუხლის კონტექსტში განზრახვისა და გონებრივი მდგომარეობის შესწავლა და შემდეგ დასკვნის გამოტანა, რომ არსებითად დაირღვა მე-14 მუხლი მე-2 მუხლთან ერთად, ვინაიდან ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის სიკვდილი რასობრივად მოტივირებული ქმედების შედეგი იყო.

135. მთავრობამ წერილობით და ზეპირ არგუმენტაციებში დეტალურად მიმოიხილა კანონმდებლობა, სოციალური პროგრამები და სხვა ღონისძიებები, რომლებიც მიიღეს ბუღალრეთში უკანასკნელ წლებში რასობრივი დისკრიმინაციისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ ბრძოლისა და საზოგადოებაში ბოშათა ინტეგრაციის ხელშეწყობის მიზნით.

2. განმცხადებლები

136. წერილობით არგუმენტაციებში განმცხადებლები ამტკიცებდნენ, რომ კონვენციამ ვერ მოახერხა რასობრივი დისკრიმინაციისაგან ეფექტურად დაცვა და მოუწოდეს დიდ პალატას, მიეღო მე-14 მუხლის ახალი რედაქცია. განმცხადებლებმა გაიზიარეს პალატის მოსაზრება, რომ ხელშემკვრელ სახელმწიფოს აკისრია ვალდებულება, გამოიძიოს ძალადობის შემთხვევებში შესაძლო რასისტული მოტივები და რომ მტკიცების ტვირთი შეიძლება დაეკისროს მოპასუხე სახელმწიფოს. წერილობით არგუმენტაციებში მათ განაცხადეს, რომ დისკრიმინაციასთან დაკავშირებულ საქმეებში მტკიცების ტვირთი არ უნდა იყოს „გონივრულ ეჭვს მიღმა“ და ისეთ საქმეებში, როგორიც ეს საქმეა, მტკიცების ტვირთი ყოველთვის მოპასუხე სახელმწიფოს უნდა დაეკისროს, თუ *prima facie* დადასტურდება დისკრიმინაციასთან დაკავშირებული საქმის არსებობა. ზეპირ არგუმენტაციებში მოსმენის დროს განმცხადებელთა წარმომადგენელმა მოუწოდა სასამართლოს პალატის პოზიციის გაზიარება.

137. რაც შეეხება საქმის გარემოებებს, განმცხადებლები ამტკიცებდნენ, რომ არსებითად დაირღვა მე-14 მუხლი, ვინაიდან *prima facie* წარმოდგენილი იყო საქმე დისკრიმინაციასთან დაკავშირებით და მთავრობამ ვერ წარმოადგინა საწინააღმდეგოს დამადასტურებელი მტკიცებულებები. დაპატიმრების განმახორციელებელი ოფიცრებისათვის ცნობილი იყო ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის ეთნიკური წარმომავლობა. მაიორმა გ.-მ რასობრივად შეურაცხმყოფელი გამონათქვამებით მიმართა იქვე მდგომებს იმის გამო, რომ ისინი ბოშური წარმომავლობის იყვნენ. მნიშვნელოვანი დასკვნები უნდა გაკეთებულიყო იმ ფაქტიდანაც, რომ მაიორმა გ.-მ ცეცხლსასროლი იარაღით აშკარად გადაჭარბებული ძალა გამოიყენა დასახლებულ ადგილას, კერძოდ კი ბოშებით დასახლებულ სოფელში. აღნიშნული ფაქტები უნდა გაანალიზდეს იმის გათვალისწინებით, რომ ბულგარეთში სამართალდამცავი ორგანოები სისტემატურად ახორციელებენ ბოშათა დისკრიმინაციას. გარდა ამისა, ხელისუფლებას უნდა გამოეძიებინა, ხომ არ იყო ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის სიკვდილი გამოწვეული რასობრივი მოტივით, ის კი ასე არ მოიქცა.

3. მესამე მხარეები

(ა) ბოშათა უფლებების ევროპული ცენტრი

138. ცენტრმა აღნიშნა, რომ უკანასკნელ წლებში არაერთმა საერთაშორისო და არასამთავრობო ორგანიზაციამ მიუთითა ბოშათა მიმართ სამართალდამცავი ორგანოების ან ბულგარული წარმოშობის კერძო პირების მხრიდან ცუდად მოპყრობის ან მათი მკვლელობის უამრავ შემთხვევაზე. საყოველთაოდ აღიარებული იყო, რომ რასობრივი შუღლით განპირობებული ძალადობა ბოშათა წინააღმდეგ სერიოზული პრობლემაა ბულგარეთში. ბოშათა საზოგადოება გამოთიშული იყო სოციალურ ცხოვრებას და სიღატაკით, გაუნათლებლობითა და უმუშევრობით იტანჯებოდა.

139. მიუხედავად რასობრივი შუღლით გამოწვეული ძალადობის მაღალი ხარისხისა, საერთაშორისო ორგანიზაციების, მათ შორის გაერო-ს წამების საწინააღმდეგო კომიტეტის, მოთხოვნები, შექმნილიყო „ეფექტური, სანდო და დამოუკიდებელი გასაჩივრების სისტემა“ და სათანადოდ გამოძიებულიყო პოლიციის მხრიდან ძალაუფლების ბოროტად გამოყენება, ხელისუფლებამ ეს არ გააკეთა. ბულგარეთის სისხლის სამართლის კანონმდებლობა არ ცნობდა რასობრივ შუღლს ძალადობრივი დანაშაულების დამამძიმებელ გარემოებად. 1999 წელს ბულგარეთის ხელისუფლებამ აღიარა ცვლილების აუცილებლობა, თუმცა ასეთი ცვლილება არ განხორციელებულა. ამასთან, სისხლის სამართლის კოდექსის 162-ე მუხლი, რომელიც დასჯადად აცხადებს რასობრივ ძალადობას, უფრო მსუბუქ სასჯელს ითვალისწინებს, ვიდრე ჩვეულებრივი სხეულის დაზიანების შესახებ მუხლი. შესაბამისად, 162-ე მუხლი არასდროს გამოიყენებოდა და ბრალდების წაყენება ხდებოდა, თუ საერთოდ

ხდებოდა, სხეულის დაზიანების ზოგადი დებულებების ან მკვლელობის მუხლით, თავდასხმის რასობრივი მოტივები კი დამალული რჩებოდა. როგორც სასამართლომ ველიკოვასა და ანგელოვას საქმეებზე მიღებულ გადაწყვეტილებებში აღნიშნა, [ქვეყანაში] დაუსჯელობის სინდრომი იყო გამეფებული.

(b) “Interights”

140. ორგანიზაცია “Interights” აკრიტიკებდა სასამართლოს სტანდარტს „გონივრულ ეჭვს მიღმა“, ვინაიდან ის ქმნიდა გადაულახავ წინააღმდეგობას დისკრიმინაციის ფაქტის დასადგენად. “Interights”-ის პოზიციის თანახმად, დისკრიმინაციისაგან უკეთესი დაცვა ხდებოდა საერთო სამართლის იურისდიქციის ქვეყნებში, სადაც გამოიყენებოდა „შესაძლებლობების ბალანსის“ სტანდარტი მტკიცებულებებისათვის. სამოქალაქო სამართლის ქვეყნებში მოსამართლეებს აქვთ ფაქტების დადგენის ფუნქცია და, შესაბამისად, მათ თეორიულად მაინც შეეძლოთ მოეთხოვათ მტკიცებულების უფრო მაღალი ხარისხი. აქედან გამომდინარე, საერთო სამართლის ქვეყნებში დისკრიმინაციისაგან სასამართლო დაცვა უკეთ ხორციელდებოდა. “Interights”-ის პოზიციის თანახმად, სასამართლომ პრაქტიკაში დაამკვიდრა შუალედური სტანდარტი, ვინაიდან იგი არ მოითხოვდა მტკიცებულების ისეთ მაღალ ხარისხს, როგორც სისხლის სამართლის საქმეებში, თუმცა მისი მიდგომა არ იყო საკმარისად ნათელი და წინასწარგანჭვრეტადი.

141. “Interights” ასევე აცხადებდა, რომ საერთაშორისო პრაქტიკა მხარს უჭერს დისკრიმინაციის საქმეებში მტკიცების ტვირთის დაკისრებას მოპასუხისთვის, თუ მომჩივანი დაადასტურებდა რომ *prima facie* არსებობდა საქმე. ასეთ მიდგომას იზიარებდა ევროკავშირის რამდენიმე ღირეპტივა, ევროპულ გაერთიანებათა მართლმსაჯულების სასამართლო, გაერო-ს ადამიანის უფლებათა კომიტეტი და ეროვნული სასამართლოები ზოგიერთ ევროპულ სახელმწიფოში და ამერიკის შეერთებულ შტატებში, კანადასა და სხვა სახელმწიფოებში.

142. “Interights”-მა ასევე მოიყვანა რამდენიმე მაგალითი იმისა, თუ რა სახის მტკიცებულებებს შეუძლია ეროვნულ იურისდიქციაში *prima facie* დისკრიმინაციის საქმის დადასტურება: ეს არის არასახარბიელო მდგომარეობაში ყოფნის „ზოგადი სურათის“ მტკიცებულება, დისკრიმინაციის შესახებ „ზოგადი ცოდნა“, ფაქტები „ცხოვრებიდან“, საყოველთაოდ ცნობილი ფაქტები და გარემოებასთან დაკავშირებული მტკიცებულებები. მოტივის გათვალისწინებაც საერთო მიდგომა იყო.

(c) „ღია საზოგადოება მართლმსაჯულების ინიციატივა“ (OSJI)

143. „ღია საზოგადოება მართლმსაჯულების ინიციატივამ“ კომენტარი გააკეთა საერთაშორისო და შედარებით სამართლის საფუძველზე სახელმწიფოთა ვალდებულებაზე, გამოიძიონ რასობრივი დისკრიმინაციისა და ძალადობის შემთხვევები. ამ ორგანიზაციის მოსაზრებით, საყოველთაოდ მიღებული პრინციპი, რომ არ შეიძლება მატერიალური უფლების დაცვა სათანადო პროცედურული გარანტიების გაერშე, გამოიყენებოდა დისკრიმინაციის საქმეებთან მიმართებითაც. ამიტომ კონვენციის მე-14 მუხლიდან გამომდინარეობდა პროცედურული ვალდებულებაც. გარდა ამისა, ევროპული და საერთაშორისო პრაქტიკის შესაბამისად, რასობრივი მოტივაცია ითვლებოდა დამამძიმებელ გარემოებად სისხლის სამართლის საქმეებში და, შესაბამისად, ექვემდებარებოდა გამოძიებას. ეს იყო სახელმწიფოთა *ex officio* ვალდებულება და მოქმედებას იწყებდა ყოველთვის, როდესაც არსებობდა სერიოზული ეჭვი, რომ ჩადენილი იყო რასობრივი შუღლით განპირობებული ქმედება.

C. სასამართლოს შეფასება

1. პასუხისმგებელია თუ არა მოპასუხე სახელმწიფო მსხვერპლთა სიცოცხლის მოსპობაზე მათი რასობრივი ან ეთნიკური წარმომადგენლობის საფუძველზე

144. სასამართლომ ზემოთ დაადგინა, რომ მოპასუხე სახელმწიფოს მოხელეებმა უკანონოდ მოკლეს ბ-ნი ანგელოვი და ბ-ნი პეტკოვი და ამით დაარღვიეს კონვენციის მე-2 მუხლი. განმცხადებლები ასევე ამტკიცებდნენ, რომ დაირღვა კონვენციის მე-14 მუხლი, ვინაიდან რასობრივმა შუღლმა მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის სიკვდილში.

145. დისკრიმინაცია არის ერთ მდგომარეობაში მეოფ პირთა მიმართ განსხვავებული მოპყრობა ობიექტური და გონივრული მიზეზის გარეშე (იხ. *Willis v. the United Kingdom*, no. 36042/97, პუნქტი 48, ECHR 2002-IV). რასობრივი დისკრიმინაცია არის ადამიანის ღირსების განსაკუთრებული შეურაცხყოფა და, მისი სერიოზული შედეგების გათვალისწინებით, მოითხოვს ხელისუფლებისაგან განსაკუთრებულ სიფრთხილესა და გადაამტკრებელ რეაგირებას. სწორედ ამ მიზეზის გამო ხელისუფლებამ უნდა გამოიყენოს მის ხელთ არსებული ყველა საშუალება რასიზმისა და რასისტული შუღლით გამოწვეული ძალადობის წინააღმდეგ საბრძოლველად, ამასთან, უნდა განავითაროს მიდგომა, რომ დემოკრატიულ საზოგადოებაში განსხვავებულობა საფრთხეს კი არ წარმოადგენს, არამედ სიმდიდრის წყაროა. სასამართლო ამ საკითხს მოგვიანებით მიუბრუნდება.

146. ვინაიდან განმცხადებლები ჩიოდნენ მე-14 მუხლის დარღვევის შესახებ, სასამართლოს მოვალეობაა, დაადგინოს, ჰქონდა თუ არა ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის სასიკვდილოდ დაჭრასთან მიზეზობრივი კავშირი რასიზმს და, შესაბამისად, დაირღვა თუ არა კონვენციის მე-14 მუხლი მე-2 მუხლთან ერთობლიობაში.

147. ამათან დაკავშირებით სასამართლო აღნიშნავს, რომ მტკიცებულებათა შეფასებისას გამოიყენა მტკიცებულების სტანდარტი „გონივრულ ეჭვს მიღმა“. სასამართლოს ფუნქცია არ არის, გადაწყვეტილება გამოიტანოს სისხლისსამართლებრივ ბრალეულობაზე ან სამოქალაქო პასუხისმგებლობაზე, მან უნდა განიხილოს ხელშემკვრელი სახელმწიფოების კონვენციიდან გამომდინარე ვალდებულებანი. კონვენციის მე-19 მუხლის თანახმად, სასამართლოს ფუნქციაა „მაღალი ხელშემკვრელი მხარეების მიერ კონვენციითა და მისი ოქმებით ნაკისრ ვალდებულებათა შესრულების უზრუნველყოფა.“ სწორედ ამ ფუნქციის გამო უნდა განიხილოს სასამართლომ მტკიცებულებებისა და მტკიცების საკითხები. სასამართლოს წინაშე განხილვის დროს არ არსებობს პროცედურული ბარიერები მტკიცებულებათა მისაღებად ან წინასწარ დადგენილი ფორმულა მათ შესაფასებლად. სასამართლოს გამოაქვს დასკვნები, რომლებიც, მისი აზრით, ემყარება მტკიცებულების თავისუფალ შეფასებას, ასევე ნებისმიერ დასკვნას, რაც შეიძლება გამომდინარეობდეს ფაქტებიდან და მხარეთა ახსნა-განმარტებებიდან. სასამართლოს პრეცედენტული სამართლის შესაბამისად, მტკიცებულება შეიძლება გამომდინარეობდეს ფაქტების შესახებ საკმარისად ძლიერი, ნათელი და თანმიმდევრული ან გაუბათილებელი პრეზუმფციების ერთობლიობიდან. უფრო მეტიც, სარწმუნოების ხარისხი და მტკიცების ტვირთის გადანაწილება უშუალოდაა დაკავშირებული ფაქტებთან, ბრალდების ხასიათთან და თავად კონვენციასთან. სასამართლო ასევე ყურადღებით ეკიდება სერიოზულობას, რომელიც ენიჭება ხელშემკვრელი სახელმწიფოების მიერ ძირითადი უფლებების დარღვევის დადგენას (იხ. შემდეგი გადაწყვეტილებები: *Ireland v. the United Kingdom*, 1978 წლის 18 იანვრის გადაწყვეტილება, Series A no. 25, პუნქტი 161; *Ribitsch v. Austria*, 1995 წლის 4 დეკემბრის გადაწყვეტილება, Series A no. 336, გვ. 24, პუნქტი 32; *Akdivar and Others v. Turkey*, 1996 წლის 16 სექტემბრის გადაწყვეტილება, Reports 1996-IV, გვ. 1211, პუნქტი 68; *Tanli v. Turkey*, no.

26129/95, პუნქტი 111, ECHR 2001-III; და *Ilașcu and Others v. Moldova and Russia* [GC], no. 48787/99, პუნქტი 26, 2004 წლის 8 ივლისი).

148. განმცხადებლებმა მოიყვანეს რამდენიმე დამოუკიდებელი ფაქტი და ამტკიცებდნენ, რომ მათგან რასისტული ქმედება შეიძლება გამომდინარეობდეს.

149. პირველ როგში განმცხადებლები [რასიზმის] გამოვლინებად იმ ფაქტს განიხილავდნენ, რომ მაიორმა გ.-მ ავტომატური იარაღი ისროლა დასახლებულ ადგილას და უგულბებლყო საზოგადოების უსაფრთხოება. ვინაიდან არ არსებობდა ასეთი ქმედებების რაციონალური ახსნა, განმცხადებლები მიიჩნევდნენ, რომ მხოლოდ რასობრივი შუღლი შეიძლება იყოს დამარწმუნებელი განმარტება და რომ [მაიორი გ.] ასე არ მოქცეოდა არაბოშურ დასახლებაში.

150. სასამართლო აღნიშნავს, რომ, სამწუხაროდ, ეროვნული კანონმდებლობა არ კრძალავდა ასეთ გარემოებებში ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენებას, რაც თავისთავად იყო გაუმართლებელი ნაკლოვანება და სასამართლომ უკვე დაგმო იგი (იხ. ზემოთ, პუნქტი 99). სამხედრო პოლიციის ოფიცრებს ჰქონდათ ცეცხლსასროლი იარაღი „კანონის შესაბამისად“ და მათ მისცეს მითითება, რომ გამოყენებინათ ყველა საშუალება დაპატიმრების მიზნით (იხ. ზემოთ, პუნქტები 18 და 60). შესაბამისად, იმის შესაძლებლობა, რომ მაიორი გ. მხოლოდ ასრულებდა რეგლამენტს და ასევე მოქცეოდა მსგავს შემთხვევაში მიუხედავად დევნილთა ეთნიკური წარმომავლობისა, არ შეიძლება გამოირიცხოს. იმის გათვალისწინებით, რომ რეგლამენტი არ არის სრულყოფილი და ვერ აკმაყოფილებს კონვენციის მოთხოვნას სიცოცხლის უფლების დაცვასთან დაკავშირებით, არ არსებობს იმის საფუძველი, ვიფიქროთ, რომ მაიორი გ. არ გამოიყენებდა იარაღს არაბოშურ დასახლებაში.

151. მართალია, რომ მაიორი გ.-ს ქმედება სერიოზული კრიტიკის ობიექტია, ვინაიდან, როგორც სასამართლომ დაადგინა, გამოყენებული ძალა აშკარად გადამეტებული იყო (იხ. პუნქტი 108). მიუხედავად ამისა, არ შეიძლება გამოირიცხოს, რომ მისი რეაქცია განპირობებული იყო ცეცხლსასროლი იარაღის გამოყენების შესახებ სამართლებრივი ჩარჩოს არაადეკვატურობით და იმ ფაქტით, რომ მისი მომზადება მოხდა ამ სამართლებრივი ჩარჩოს ფარგლებში (იხ. ზემოთ, პუნქტები 60 და 99-105).

152. განმცხადებლებმა ასევე განაცხადეს, რომ სამხედრო პოლიციის ოფიცრების ქმედებაზე გავლენა მოახდინა იმის ცოდნამ, რომ გაქცეულები ბოშური წარმომავლობის იყვნენ. თუმცა შეუძლებელია დავადგინოთ, მოახდინა თუ არა ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის ბოშურმა წარმოშობამ გავლენა [ოფიცრების] ქმედებებზე. გარდა ამისა, მტკიცებულებებიდან გამომდინარეობს, რომ ერთი ან მეტი პოლიციელი პირადად იცნობდა მსხვერპლთ (იხ. ზემოთ, პუნქტი 18).

153. განმცხადებლები ეყრდნობოდნენ ბ-ნი მ.მ.-ს მიერ მიცემულ ჩვენებას, რომელმაც განაცხადა, რომ მაიორმა გ.-მ სროლისთანავე დაიძახა „თქვე დაწყველილო ბოშებო!“. რასობრივი განცხადებების შესახებ ჩვენების შემთხვევაში ხელისუფლებას უნდა შეესწავლა ბ-ნი მ.მ.-ს ჩვენების სიმართლე, თუმცა თავად ასეთი განცხადება არ არის საკმარისი საფუძველი იმისათვის, რომ მოპასუხე სახელმწიფო პასუხისმგებლად ვცნოთ რასობრივი მოტივით მკვლელობაში.

154. და ბოლოს, განმცხადებლები ეყრდნობოდნენ უამრავ შემთხვევას, როდესაც ბულგარეთის სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომლებმა გამოიყენეს ძალა ბოშათა მიმართ და ასეთ ქმედებებზე პასუხისმგებელი პირები არ დაუსჯიათ.

155. მართალია, რომ არაერთმა საერთაშორისო, მათ შორის არასამთავრობო ორგანიზაციამ გამოთქვა შეშფოთება ასეთი ფაქტების გამო (იხ. ზემოთ, პუნქტები 55-59). თუმცა სასამართლო ვერ დაივიწყებს, რომ მისი ფუნქციაა, დაადგინოს, მოტივირებული იყო თუ არა რასიზმით ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის მკვლელობა.

156. გადაწყვეტილებაში პალატამ მოპასუხე სახელმწიფოს დააკისრა მტკიცების ტვირთი, ვინაიდან მან ვერ მოახერხა, ჩაეტარებინა ეფექტური გამოძიება სავარაუდო რასობრივი მოტივით ჩადენილ მკვლელობასთან დაკავშირებით. პალატამ დაადგინა, რომ არსებითად დაირღვა კონვენციის მე-14 მუხლი მე-2 მუხლთან ერთობლიობაში, ვინაიდან მთავრობამ ვერ დაარწმუნა პალატა, რომ გასაჩივრებული მოვლენები არ გამოიწვია რასობრივმა შეუღლმა.

157. დიდი პალატა იმეორებს, რომ ზოგიერთ გარემოებაში, როდესაც ხელისუფლებამ ყველაფერი ან თითქმის ყველაფერი იცის განსახილველი მოვლენების შესახებ, როგორცაა, მაგალითად, ხელისუფლების პატიმრობაში მყოფი პირის სიკვდილის შემთხვევა, ხელისუფლებას ეკისრება მტკიცების ტვირთი, რომ წარმოადგინოს საკმარისი და დამარწმუნებელი განმარტება დაკავებული პირის სიკვდილის შესახებ (იხ. *Salman v. Turkey* [GC], no. 21986/93, პუნქტი 100, ECHR 2000-VII). დიდი პალატა არ გამოირიცხავს, რომ დისკრიმინაციის ბრალდების საქმეებში მას შეუძლია მოსთხოვოს მოპასუხე სახელმწიფოს, გააბათილოს სადავო ბრალდება დისკრიმინაციაში და თუ ხელისუფლება ამას ვერ გააკეთებს, მაშინ დიდი პალატა დაასკვნის კონვენციის მე-14 მუხლის დარღვევას ამის საფუძველზე. როდესაც ამ საქმის მსგავსად ამტკიცებენ, რომ ძალადობრივი აქტი მოტივირებული იყო რასობრივი შეუღლით, აღნიშნული მიდგომა ნიშნავს, რომ მოპასუხე სახელმწიფომ უნდა დამტკიცოს, რომ პირს არ ამოძრავებდა სუბიექტური მიდგომა. ბევრი სახელმწიფოს სამართლებრივ სისტემაში პოლიტიკის ან გადაწყვეტილების დისკრიმინაციული ხასიათის მტკიცებულებას არ ესაჭიროება იმის დამტკიცება, რომ არსებობდა დისკრიმინაციის განზრახვა დასაქმებისას ან მომსახურების გაწევისას; რთულია ამ მიდგომის გამოყენება იმ შემთხვევებშიც, როდესაც ძალადობა ჩადენილი იქნა რასობრივი მოტივით. დიდი პალატა, პალატისაგან განსხვავებით, არ მიიჩნევს, რომ ხელისუფლების მიერ რასობრივი მოტივის არსებობის არასათანადო გამოძიება ადამიანის სიცოცხლის მოსპობის შემთხვევაში მტკიცების ტვირთს დააკისრებს მოპასუხე მთავრობას კონვენციის მე-14 მუხლის მე-2 მუხლის არსებით ნაწილთან ერთად სავარაუდო დარღვევის შემთხვევაში. ხელისუფლების მიერ პროცედურული ვალდებულების შესრულება ცალკე საკითხია, რომელსაც სასამართლო მოგვიანებით განიხილავს.

158. და ბოლოს, შეისწავლა რა ყველა ელემენტი, სასამართლო არ მიიჩნევს, რომ ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის სიკვდილი რასისტულმა მოტივმა განაპირობა.

159. შესაბამისად, სასამართლო მიიჩნევს, რომ არ დარღვეულა კონვენციის მე-14 მუხლი არსობრივად მე-2 მუხლთან ერთობლიობაში.

2. პროცედურული მხარე: შეასრულა თუ არა მოპასუხე სახელმწიფომ მასზე დაკისრებული ვალდებულება, გამოეძიებინა შესაძლო რასისტული მოტივები

(a) ზოგადი პრინციპები

160. დიდი პალატა იზიარებს პალატის ანალიზს ამ საქმეში, რომ მოპასუხე სახელმწიფოს ეკისრა პროცედურული ვალდებულება, გამოეძიებინა შესაძლო რასისტული მოტივები ძალადობის აქტებთან მიმართებით. პალატამ აღნიშნა (პუნქტები 156-159):

„... კონვენციის მე-2 მუხლის საფუძველზე სახელმწიფოებს აკისრიათ ზოგადი ვალდებულება, ეფექტურად გამოიძიონ სიცოცხლის მოსპობის საქმეები.

... ეს ვალდებულება უნდა განხორციელდეს დისკრიმინაციის გარეშე, როგორც ამას მოითხოვს კონვენციის მე-14 მუხლი... როდესაც არსებობს ეჭვი, რომ რასობრივმა მოსაზრებებმა გამოიწვია ძალადობა, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია, რომ ოფიციალური გამოძიება ჩატარდეს კანონიერად და მიუკერძოებლად; ასევე საზოგადოებაში მუდმივად უნდა იგმობოდეს რასობრივი და ეთნიკური მტრობა და შენარჩუნებული იქნეს უმცირესობების ნდობა, რომ ხელისუფლებას აქვს უნარი, დაიცვას ისინი რასობრივი ძალადობისაგან. კონვენციის მე-2 მუხლიდან გამომდინარე პოზიტიური ვალდებულების შესრულება ნიშნავს, რომ შიდასახელმწიფოებრივი სამართლებრივი სისტემის სისხლის სამართალი გამოიყენება ყველას მიმართ, ვინც ჩაიდინა მკვლელობა, მიუხედავად მსხვერპლის რასობრივი და ეთნიკური წარმოშობისა (იხ. *Menson and Others v. the United Kingdom* (dec.), no. 47916/99, ECHR 2003-V)...

... როდესაც გამოძიება ეხება სახელმწიფო მოხელეების მიერ ჩადენილ ძალადობას ან სიცოცხლის მოსპობას, სახელმწიფო ხელისუფლებას აკისრია დამატებითი ვალდებულება, გამოააშკაროს ნებისმიერი რასობრივი მოტივი და დაადგინოს, ხომ არ შეასრულა რასობრივმა ან ეთნიკურმა სიძულვილმა რაიმე როლი მოვლენების განვითარებაში. რასობრივი მოტივაციით გამოწვეული ძალადობისა და სისასტიკის ისევე განხილვა, როგორც საქმეებისა, რომელთაც არ დაჰკრავთ რასობრივი ელფერი, ჰგავს თავის დაბრმავებას იმ ფაქტებთან მიმართებაში, რომლებიც განსაკუთრებით ლახავს ძირითად უფლებებს. თუ სიტუაცია მოითხოვს განსაკუთრებულ მოპყრობას, მაგრამ ასეთი განსხვავებული მიდგომა არ გამოიყენება, შეიძლება ეს მოპყრობა არ შეესაბამებოდეს კონვენციის მე-14 მუხლს (იხ. *mutatis mutandis, Thlimmenos v. Greece* [GC], no. 34369/97, პუნქტი 44, ECHR 2000-IV). იმისათვის, რომ შენარჩუნებული იქნეს საზოგადოების ნდობა სამართალდამცავი მექანიზმის მიმართ, ხელშემკვრელმა სახელმწიფომ უნდა უზრუნველყოს, რომ ძალის გამოყენებასთან დაკავშირებული საქმეების გამოძიებისას სამართლებრივ სისტემაშიც და პრაქტიკაშიც განსხვავებული მიდგომა იყოს გადამეტებული ძალის გამოყენებისა და რასისტული მკვლელობების შესახებ საქმეების მიმართ.

აღსანიშნავია, რომ პრაქტიკაში ძალიან რთულია რასობრივი მოტივის დამტკიცება. მოპასუხე სახელმწიფოს ვალდებულება, გამოიძიოს შესაძლო რასობრივი ელფერი ძალადობის საქმეებში არის ვალდებულება, რომ მან გამოიყენოს მის ხელთ არსებული საშუალებები და არა აბსოლუტური საშუალებები (იხ. *mutatis mutandis, Shanaghan v. the United Kingdom*, no. 37715/97, პუნქტი 90, ECHR 2001-III, რომელიც აწესებს იმავე სტანდარტს გამოძიების ზოგად ვალდებულებასთან მიმართებით). ხელისუფლებამ უნდა განახორციელოს კეთილგონიერული ქმედებები მტკიცებულებების შეგროვებისა და დაცვის მიზნით, გამოიყენოს ყველა პრაქტიკული საშუალება სიმართლის დასადგენად, გამოიტანოს სრულიად დასაბუთებული, მიუკერძოებელი და ობიექტური გადაწყვეტილებები და არ დატოვოს განუხილველად საეჭვო ფაქტები, რომლებიც შეიძლება ადასტურებდეს ძალადობის რასობრივ მოტივს.

161. დიდი პალატა დამატებით აღნიშნავს, რომ ხელისუფლების ვალდებულება, გამოიძიოს რასისტულ მოტივსა და ძალადობის აქტს შორის შესაძლო კავშირის არსებობა კონვენციის მე-2 მუხლიდან გამომდინარე პროცედურული ვალდებულებაა, თუმცა შეიძლება იგულისხმებოდეს კონვენციის მე-14 მუხლიდან გამომდინარე ვალდებულებაშიც, თუ მას [მე-14 მუხლს] განვიხილავთ მე-2 მუხლთან ერთად, რომელიც ითვალისწინებს

სიცოცხლის უფლებით დისკრიმინაციის გარეშე სარგებლობის უზრუნველყოფას. ორი დებულების ურთიერთკავშირის შედეგად საკითხები, როგორც მოცემულ საქმეშია, შეიძლება მოხვდეს მხოლოდ ორიდან ერთი დებულების მოქმედების სფეროში ან შეიძლება აუცილებელი გახდეს მათი შესწავლა ორივე დებულების შესაბამისად. ეს უნდა გადაწყდეს ყოველი კონკრეტული საქმის და სავარაუდო დარღვევების ხასიათის გათვალისწინებით.

(b) აღნიშნული პრინციპების გამოყენება წინამდებარე საქმეში

162. სასამართლომ უკვე დაადგინა, რომ ბუღგარეთის ხელისუფლებამ დაარღვია კონვენციის მე-2 მუხლი, ვინაიდან არ გამოიძია ეფექტურად ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის სიკვდილი (იხ. ზემოთ, პუნქტები 114-119). სასამართლოს მიაჩნია, რომ მოცემულ საქმეში მან ცალკე უნდა შეისწავლოს საჩივარი იმის თაობაზე, რომ გამოძიებამ ვერ დაადგინა შესაძლო მიზეზობრივი კავშირი სავარაუდო რასობრივ დამოკიდებულებასა და ორი კაცის მკვლელობას შორის.

163. ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის სიკვდილის გამომძიებლების ხელთ იყო მსხვერპლის მეზობლის ბ-ნი მ.მ.-ის განცხადება, რომ მაიორმა გ.-მ იყვირა: „თქვე დაწყველილო ბოშებო!“ და მიუშვირა იარაღი გასროლის შემდეგ (იხ. ზემოთ, პუნქტი 35). ბუღგარეთში ბოშების წინააღმდეგ არსებული მტრული განწყობილების შესახებ არაერთი ანგარიშის გათვალისწინებით აღნიშნული ჩვენება უნდა შემოწმებულიყო.

164. პალატის მსგავსად დიდი პალატა მიიჩნევს, რომ ეთნიკური ან სხვა უმცირესობების წარმომადგენელთა წინააღმდეგ ძალის გამოყენების შემთხვევასთან დაკავშირებით სამართალდამცავი ორგანოების თანამშრომელთა მიერ ზეპირი შეურაცხყოფის მიყენების შესახებ ნესმიერი ჩვენება მეტად მნიშვნელოვანია იმის დასადგენად, ნამდვილად ჩადენილი იყო თუ არა უკანონო, სიძულვილით გამოწვეული ძალადობა. როდესაც გამოძიებისას ასეთი მტკიცებულება გამოაშკარავდება, იგი უნდა შემოწმდეს და თუ დადასტურდება, გულდასმით უნდა იქნეს შესწავლილი ყველა ფაქტი შესაძლო რასობრივი მოტივის გამოსავლენად.

165. გარდა ამისა, ის ფაქტი, რომ მაიორმა გ.-მ გამოიყენა აშკარად გადამეტებული ძალა ორი შეუიარაღებელი და არამოძალადე კაცის წინააღმდეგ, თავისთავად საგულდაგულო გამოძიებას მოითხოვდა.

166. და ბოლოს, ამ საქმის გამომძიებლებსა და პროკურორებს გააჩნდათ საკმარისი ინფორმაცია, რომ შეშფოთებულიყვნენ და მიეღოთ ზომები, რათა დაედგინათ, არსებობდა თუ არა რასობრივი მოტივი, შედეგის შესაბამისად კი გაეგრძელებინათ გამოძიება იმისა, ხომ არ იყო ორი კაცის სიკვდილი გამოწვეული რასიზმით.

167. მაგრამ ხელისუფლებამ არაფერი გააკეთა, რათა შეემოწმებინა ბ-ნი მ.მ.-ს განცხადება. არ დაუკითხავთ მოწმეები ამ საკითხზე. მაიორი გ.-სთვის არ უკითხავთ, თუ რატომ მიიჩნია მან მიზანშეწონილად ასეთი ძალის გამოყენება. ხელისუფლებას არ უცდია, შეემოწმებინა მაიორი გ.-ს ისტორია და შეესწავლა, წარსულში ხომ არ ყოფილა ჩარეული მსგავს ინციდენტებში ან ხომ არ ყოფილა ეჭვმიტანილი ანტიბოშური განცხადებების გამოთქმაში. აღნიშნულს ისიც დაემატა, რომ გამომძიებლებმა და პროკურორებმა, როგორც ეს სასამართლომ უკვე დაადგინა, ყურადღება არ მიაქციეს შესაბამის ფაქტებს და შეწყვიტეს გამოძიება, რითაც მაიორ გ.-ს ააცილეს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა (იხ. ზემოთ, პუნქტები 36-54 და 115-117).

168. ამრიგად, სასამართლო მიიჩნევს, რომ ხელისუფლებამ ვერ შეასრულა კონვენციის მე-2 მუხლთან ერთად აღებული მე-14 მუხლიდან გამომდინარე ვალდებულება, მიეღო ყველა შესაძლო ზომა იმის დასადგენად, შეასრულა თუ არა დისკრიმინაციამ რაიმე როლი განსახილველ მოვლენებში. აღნიშნულიდან გამომდინარეობს, რომ დაირღვა კონვენციის მე-14 მუხლი მე-2 მუხლთან ერთობლიობაში პროცედურული ასპექტით.

V. კონვენციის 41-ე მუხლის გამოყენება

169. კონვენციის 41-ე მუხლი ითვალისწინებს:

„თუ სასამართლო დაადგენს, რომ დაირღვა კონვენცია და მისი ოქმები, ხოლო შესაბამისი მაღალი ხელშემკვრელი მხარის შიდასახელმწიფოებრივი სამართალი დარღვევის მხოლოდ ნაწილობრივი გამოსწორების შესაძლებლობას იძლევა, საჭიროების შემთხვევაში, სასამართლო დაზარალებულ მხარეს სამართლიან დაკმაყოფილებას მიაკუთვნებს“.

A. ზიანი

170. დიდი პალატის წინაშე განმცხადებლებმა წამოაყენეს იგივე მოთხოვნები მატერიალური და არამატერიალური ზიანის ანაზღაურებასთან დაკავშირებით. მთავრობას კომენტარი არ გაუკეთებია.

171. პალატის გადაწყვეტილების შესაბამისი ნაწილის თანახმად (პუნქტები 177-184):

„ქ-ნი ნაჩოვა, ბ-ნი ანგელოვის ქალიშვილი, და ქ-ნი ხრისტოვა, მისი პარტნიორი და ქ-ნი ნაჩოვას დედა, ერთად ითხოვდნენ 25 000 ევროს ბ-ნი ანგელოვის სიკვდილის გამო და კონვენციის დარღვევასთან დაკავშირებით. ეს თანხა მოიცავდა 20 000 ევროს არამატერიალური ზიანისათვის და 5 000 ევროს მატერიალური ზარალისათვის. ქ-ნი რანგელოვა და ბ-ნი რანგელოვი ერთად ითხოვდნენ იმავე თანხას მათი ვაჟის, კირილ პეტკოვის, სიკვდილთან დაკავშირებით და კონვენციის დარღვევის გამო.“

არამატერიალურ ზიანთან დაკავშირებით სასამართლო მათ მთელ მოთხოვნილ თანხას ანიჭებს.

მატერიალურ ზიანთან დაკავშირებით განმცხადებლები მოითხოვდნენ ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის სიკვდილის გამო დაკარგული შემოსავლის ანაზღაურებას. განმცხადებლებმა ვერ წარმოადგინეს მტკიცებულება, თუმცა აცხადებდნენ, რომ მსხვერპლნი ფინანსურად ინახავდნენ ოჯახებს და გააგრძელებდნენ ამის გაკეთებას, ცოცხლები რომ ყოფილიყვნენ. მთავრობამ განაცხადა, რომ მოთხოვნა გადამეტებული იყო ბუღალტერიის ცხოვრების სტანდარტის გათვალისწინებით.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ მთავრობას არ გაუპროტესტებია განმცხადებელთა განცხადება იმის თაობაზე, რომ მათ დაკარგეს ფინანსური შემოსავალი ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის სიკვდილის გამო და რომ ეს უკანასკნელნი ოჯახებს ფინანსურად უზრუნველყოფდნენ, ცოცხლები რომ ყოფილიყვნენ. სასამართლო ვერ ხედავს მიზეზს, რომ სხვაგვარი დასკვნა გააკეთოს.

ზოგიერთ საქმეში, მათ შორის ამ საქმეშიც, განმცხადებელთა მატერიალური ზარალის სრული რეპარაციისათვის (*restitutio in integrum*) საჭირო თანხის ზუსტი გამოთვლა შეუძლებელია გართულებულ დარღვევიდან გამომდინარე ზარალის ბუნდოვანი ხასიათის გამო. თანხა შეიძლება მაინც გადაეცეს მიუხედავად მომავალში მიღებული დანაკარგის გამოთვლის

სირთულეებისა. ასეთ საქმეებში უნდა გაირკვეს, თუ რა არის სამართლიანი დაკმაყოფილება სასამართლოს დისკრეციული გადაწყვეტილებით იმის საფუძველზე, თუ რა არის სამართლიანი (იხ. *Z and Others v. the United Kingdom* [GC], no. 29392/95, პუნქტი 120, ECHR 2001-V).

ამ საქმეში მხარეთა პოზიციებისა და ყველა სათანადო ფაქტორის, მსხვერპლთა და განმცხადებელთა ასაკის გათვალისწინებით, ასევე იმის გათვალისწინებით, თუ რამდენად იყვნენ ისინი ერთმანეთთან დაკავშირებულნი, სასამართლო მიიჩნევს, რომ მართებულია ქ-ნი ნაჩოვასა და ქ-ნი ხრისტოვასათვის ერთად 5 000 ევროს მინიჭება ბ-ნი ანგელოვის სიკვდილით გამოწვეული მატერიალური ზიანის ასანაზღაურებლად და 2 000 ევროსი – ქ-ნი რანგელოვასა და ბ-ნი რანგელოვისთვის ერთად ბ-ნი პეტკოვის სიკვდილის შედეგად დაკარგული შემოსავლის ასანაზღაურებლად.“

172. დიდმა პალატამ გაიზიარა პალატის ანალიზი. იგი მიიჩნევს, რომ განმცხადებელთა მოთხოვნა შეეხება კონვენციის მე-2 და მე-14 მუხლებიდან გამომდინარე მატერიალურ და არამატერიალურ ზიანს; მართალია, დიდმა პალატამ პალატისგან განსხვავებით დაადგინა, რომ კონვენციის მე-14 მუხლი დაირღვა მე-2 მუხლის მხოლოდ პროცედურულ ასპექტთან ერთობლიობაში, იგი არ მიიჩნევს, რომ ამის საფუძველზე უნდა შემცირდეს თანხის ოდენობა. შესაბამისად, დიდი პალატა ანიჭებს ქ-ნ ნაჩოვასა და ქ-ნ ხრისტოვას ერთად 25 000 ევროს მატერიალური და არამატერიალური ზიანისათვის და ქ-ნ რანგელოვასა და ბ-ნ რანგელოვს – 22 000 ევროს მატერიალური და არამატერიალური ზიანისათვის.

B. ხარჯები და დანახარჯები

173. პალატამ სრულად გაიზიარა განმცხადებელთა მოთხოვნა ხარჯებთან დაკავშირებით და მიანიჭა მათ 3 740 ევრო ხარჯებისა და დანახარჯებისათვის.

174. დიდი პალატის წინაშე განმცხადებლებმა გაიმეორეს თავიანთი თავდაპირველი განცხადებები და მოითხოვეს დიდი პალატის წინაშე გამართული პროცესის დროს გაწეული დამატებითი ხარჯების ანაზღაურება. კერძოდ, მათ მოითხოვეს 7 931 გირვანქა სტერლინგი (დაახლოებით 11 630 ევრო) ლორდი ლესტერის მიერ გაწეული სამართლებრივი მომსახურების ასანაზღაურებლად და 1 920 ევრო ბ-ნი გროზევის მიერ 48 საათიანი მუშაობისათვის დიდი პალატის წინაშე წერილობით პროცედურებში მონაწილეობისას. განმცხადებლებმა წარადგინეს კონტრაქტების და ნამუშევარი დროის ამსახველი დოკუმენტების ასლები. განმცხადებლებმა განაცხადეს, რომ ისინი არ მოითხოვდნენ ანაზღაურებას ბ-ნი გროზევის ზეპირ მოსმენაში მონაწილეობისათვის, ვინაიდან ეს თანხა დაფარა ევროპის საბჭოს იურიდიულმა დახმარებამ (1 906,50 ევრო). მთლიანად განმცხადებლები ითხოვდნენ 5 660 ევროს ბ-ნი გროზევის საქმიანობისათვის და 11 630 ევროს ეკვივალენტურ თანხას ლორდი ლესტერის მონაწილეობისათვის დიდი პალატის პროცესში. განმცხადებლებმა ითხოვეს, რომ ხარჯებისა და დანახარჯებისათვის მინიჭებული თანხა პირდაპირ ადვოკატებს გადარიცხვოდათ. მთავრობამ კომენტარი არ გააკეთა.

175. სასამართლოს მიაჩნია, რომ თანხები ხარჯებისა და დანახარჯებისათვის ნამდვილად და მიზნობრივად დაიხარჯა და დაკავშირებული იყო დადგენილ დარღვევებთან (იხ. *Beyeler v. Italy (just satisfaction)* [GC], no. 33202/96, პუნქტი 27, 2002 წლის 28 მაისი). რაც შეეხება თანხებს, ზეპირ მოსმენასთან დაკავშირებული მოთხოვნები გადაჭარბებულია. ყველა სათანადო გარემოების გათვალისწინებით სასამართლო ანიჭებს ერთად ყველა განმცხადებელს 11 000 ევროს ხარჯებისა და დანახარჯებისათვის (5 500 ევრო ბ-ნი გროზევისათვის და 5 500 ევრო ლორდი ლესტერისათვის).

C. საურავი

176. სასამართლოს მიაჩნია, რომ საჯარიმო პროცენტი უნდა ეფუძნებოდეს ევროპის ცენტრალური ბანკის ზღვრულ სასესხო განაკვეთს, რომელსაც უნდა დაემატოს სამი პროცენტი.

ამ მიზეზთა გამო სასამართლო

1. ადგენს ერთხმად, რომ დაირღვა კონვენციის მე-2 მუხლი ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის სიკვდილთან დაკავშირებით;

2. ადგენს ერთხმად, რომ დაირღვა კონვენციის მე-2 მუხლი, ვინაიდან ხელისუფლებამ არ ჩაატარა ეფექტური გამოძიება ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის სიკვდილთან დაკავშირებით;

3. ადგენს ერთხმად, რომ მე-13 მუხლის საფუძველზე არ წამოჭრილა ცალკე საკითხი;

4. ადგენს 11 ხმით ექვსის წინააღმდეგ, რომ არ დარღვეულა კონვენციის მე-14 მუხლი მე-2 მუხლთან ერთობლიობაში იმ მტკიცებასთან დაკავშირებით, რომ ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის სიკვდილის გამომწვევი მოვლენები რასობრივ ძალადობას წარმოადგენდა;

5. ადგენს ერთხმად, რომ დაირღვა კონვენციის მე-14 მუხლი მე-2 მუხლთან ერთობლიობაში, ვინაიდან ხელისუფლებამ არ გამოიძია ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის სიკვდილის გამომწვევი მოვლენების შესაძლო რასისტული მოტივები;

6. ადგენს ერთხმად

(ა) რომ მოპასუხე სახელმწიფომ განმცხადებლებს უნდა გადაუხადოს ქვემოთ მითითებული თანხები სამი თვის განმავლობაში, ასევე ნებისმიერი გადასახადი, რომელიც შეიძლება დაერიცხოს ამ თანხებს:

(i) ქ-ნ ნაჩოვასა და ქ-ნ ხრისტოვას ერთად 25 000 (ოცდახუთი ათასი) ევრო მატერიალურ და არამატერიალურ ზიანთან დაკავშირებით; ეს თანხა გადაყვანილი იქნება ეროვნულ ვალუტაში გადარიცხვის დროს არსებული სახელმწიფო კურსის შესაბამისად;

(ii) ქ-ნ რანგელოვასა და ბ-ნ რანგელოვს ერთად 22 000 (ოცდაორი ათასი) ევრო მატერიალურ და არამატერიალურ ზიანთან დაკავშირებით; ეს თანხა გადაყვანილი იქნება ეროვნულ ვალუტაში გადარიცხვის დროს არსებული სახელმწიფო კურსის შესაბამისად;

(iii) ერთად ყველა განმცხადებელს 11 000 (თერთმეტი ათასი) ევრო ყველა ხარჯისა და დანახარჯის დასაფარავად: 5 500 ევრო გადაირიცხოს ეროვნულ ვალუტაში გადარიცხვის დღეს არსებული სახელმწიფო კურსის შესაბამისად ბ-ნი გროზევის საბანკო ანგარიშზე ბუღალრეთში და 5 500 ევრო ლორდი ლესტერის საბანკო ანგარიშზე გაერთიანებულ სამეფოში;

(ბ) ზემოხსენებული სამთვიანი ვადის ამოწურვიდან გადახდამდე უნდა დაწესდეს საურავის სახით გადასახდელი თანხა ევროპის ცენტრალური ბანკის ზღვრული სასესხო განაკვეთის ტოლი ოდენობით, რომელსაც დაემატება სამი პროცენტი;

7. არ აკმაყოფილებს სამართლიან დაკმაყოფილებასთან დაკავშირებით განმცხადებელთა პრეტენზიის დარჩენილ ნაწილს.

შესრულებულია ინგლისურ და ფრანგულ ენებზე, გაცხადებულია საჯარო მოსმენაზე მოსამართლე კოსტას, ვიცე-პრეზიდენტის, მიერ ადამიანის უფლებათა შენობაში, სტრასბურგში, 2005 წლის 6 ივლისს.

ლუციუს ვილდჰაბერი,
თავმჯდომარე

თ. ლ. ერლი,
რეგისტრატორის მოადგილე

კონვენციის 45-ე მუხლის მე-2 პუნქტისა და სასამართლოს რეგლამენტის 74-ე წესის მე-2 პუნქტის შესაბამისად, ამ გადაწყვეტილებას თან ერთვის შემდეგი განცალკევებული მოსაზრებანი:

(a) მოსამართლე სერ ნიკოლას ბრატცას თანმხვედრი მოსაზრება;

(b) მოსამართლეების კასადევალის, ჰელიგანის, მულარონის, ფურა-სანდსტრომის, გულუმინისა და სპიელმანის ერთიანი ნაწილობრივ განსხვავებული მოსაზრება.

ლ.ვ.
თ.ლ.ვ.

მოსამართლე სერ ნიკოლას ბრატცას თანმხვედრი მოსაზრება

მე სრულიად ვეთანხმები სასამართლოს უმრავლესობას საქმის ყველა ასპექტთან მიმართებით, გარდა ერთი აბზაცისა კონვენციის მე-2 მუხლთან ერთობლიობაში მე-14 მუხლის არსებით საკითხებზე დასაბუთებასთან დაკავშირებით.

განჩინების 157-ე პუნქტში ნათქვამია, რომ ზოგიერთ შემთხვევაში არ შეიძლება გამოირიცხოს, რომ მოპასუხე სახელმწიფოს მოეთხოვოს დისკრიმინაციაში ბრალდების გაბათილება; თუ სახელმწიფო ამას ვერ მოახერხებს, ეს შეიძლება ნიშნავდეს მე-14 მუხლის დარღვევას. განჩინებაში ასევე ნათქვამია, რომ როდესაც ამ საქმის მსგავსად ამტკიცებენ, რომ ძალადობრივი ქმედება მოტივირებული იყო რასობრივი შუღლით, აღნიშნული მიდგომა ნიშნავს, რომ მოპასუხე სახელმწიფომ უნდა დაამტკიცოს, რომ პირს არ ამოძრავებდა სუბიექტური დამოკიდებულება. ამ პუნქტის შედეგი შეიძლება იყოს ის, რომ სახელმწიფოს წინაშე არსებული მტკიცებულებებით სირთულეების გამო იშვიათად ან თითქმის არასდროს იქნება მიზანშეწონილი მტკიცების ტვირთის შეცვლა და მოპასუხე სახელმწიფოსათვის იმის მოთხოვნა, რომ უარყოს, რომ სიცოცხლის მოსპობა განპირობებული იყო რასობრივი მოტივით.

თუ ეს არის ამ პუნქტის სწორი ინტერპრეტაცია, მაშინ ვერ დავეთანხმები მას. მე ადვილად შემიძლია განვჭკრიტო საქმეები, სადაც სახელმწიფო მოხელის მიერ მკვლელობის ჩადენის შემთხვევაში სასამართლოსათვის წარდგენილი მტკიცებულებების გათვალისწინებით იმის მტკიცების ტვირთი, რომ მკვლელობა არ ყოფილა ჩადენილი რასისტული მოტივით, დაეკისრება მოპასუხე სახელმწიფოს. ასეთი მაგალითი იქნება, როდესაც მტკიცებულებების

თანახმად რომელიმე ეთნიკური ჯგუფის წევრების დაკავების მცდელობის შედეგად დაიდუბებიან ასეთი პირები მაშინ, როდესაც სხვა ეთნიკური ჯგუფების წარმომადგენელთა დაკავებისას ასეთი რამ იშვიათად ან საერთოდ არ ხდება. მაგალითი იქნება ისეთი შემთხვევა, როდესაც დაკავების ოპერაციის დაგეგმვისას, რომლის მიზანი იყო რომელიმე ეთნიკური ჯგუფის წევრების დაკავება, დაკავების განმახორციელებელ დანაყოფს მისცეს და ნება დართეს, გამოეყენებინა ცეცხლსასროლი იარაღი. მე მიმაჩნია, რომ ასეთ შემთხვევაში მთავრობამ უნდა დაარწმუნოს სასამართლო, რომ განსხვავებული მოპყრობა გამართლებული იყო ობიექტური გარემოებებით და კონკრეტული მსხვერპლის სიკვდილში მის ეთნიკურ წარმომადგენლობას არსებითი როლი არ უთამაშია.

თუმცა მოცემულ საქმეში სასამართლოსათვის წარდგენილი მტკიცებულებებიდან და განჩინებაში მოყვანილი მსჯელობიდან არ მიმაჩნია, რომ სასამართლოსთვის წარმოდგენილი მასალები ისეთი იყო, რომ გამართლებინა მოპასუხე სახელმწიფოზე მტკიცების ტვირთის დაკისრება ან მტკიცებულების აუცილებელი სტანდარტის შესაბამისად იმის დადგენა, რომ ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის მკვლელობა, გარდა იმისა, რომ სრულიად გაუმართლებელი იყო, რასობრივად მოტივირებულიც იყო.

მოსამართლეების კასადეშვალის, ჰედიბანის, მურალონის, ფურა-სანდსტრომის, ბიულშოიანისა და სპიელმანის ერთობლივი განცხადებით მოსაზრება

(თარგმანი)

1. ჩვენ ხმას ვაძლევთ დასკვნითი დებულებების მე-4 პუნქტის წინააღმდეგ შემდეგი მიზეზების გამო:
2. არ შეგვიძლია დავეთანხმეთ სასამართლოს ახალ მიდგომაში, რომ მე-14 მუხლი შესაძლოა დაკავშირებული იყოს ცალ-ცალკე მე-2 მუხლის არსებით და პროცედურულ ასპექტებთან. ერთიანი მიდგომა უფრო სასურველი იქნებოდა, ვინაიდან ასეთი გზით უკეთ აისახებოდა მე-14 მუხლის განსაკუთრებული ხასიათი, რომელიც არ არსებობს დამოუკიდებლად. ჩვენ მივიჩნევთ, რომ არსებით და პროცედურულ ასპექტებს შორის განსხვავება ხელოვნური და უსარგებლოა, ვინაიდან ამ საქმეში სასამართლომ მე-2 მუხლის ორივე ასპექტის დარღვევა დაადგინა. ასევე პრობლემაა ისიც, რომ მეტისმეტად ადრეა იმის შეფასება, თუ რა გავლენა მოახდინა ამ ახალმა მიდგომამ კონვენციის მე-12 ოქმის გამოყენებასა და განმარტებაზე, რომელიც სულ ახლახანს შევიდა ძალაში იმ სახელმწიფოებისათვის, რომელთაც მისი რატიფიცირება მოახდინეს.
3. განასხვავა რა ერთმანეთისაგან არსებითი და პროცედურული ასპექტები, უმრავლესობამ დაადგინა კონვენციის მე-2 მუხლთან ერთობლიობაში მე-14 მუხლის დარღვევა მხოლოდ იმის საფუძველზე, რომ ხელისუფლებამ არ გამოიკვლია, იყო თუ არა რასობრივად მოტივირებული ბ-ნი ანგელოვისა და ბ-ნი პეტკოვის სიკვდილის გამომწვევი მოვლენები.
4. ჩვენ ვეთანხმებით ამ დასკვნას. თუმცა ასეთი პროცედურული გადაწყვეტილების მიუხედავად მიგვაჩნია, რომ ერთად აღებული სხვა ფაქტობრივი ელემენტები ააშკარავებს კონვენციის მე-14 მუხლის დარღვევას მე-2 მუხლთან ერთობლიობაში.
5. ზემოხსენებულ ელემენტებს შორის არის ის ფაქტი, რომ გასროლა მოხდა დასახლებულ ადგილას – სოფლის ბოშურ უბანში – მოსახლეობის უსაფრთხოების დაცვის გაუთვალისწინებლად; სამხედრო პოლიციელებმა იცოდნენ ორივე მსხვერპლის ბოშური წარმომადგენლობის და იმის შესახებ, რომ ისინი არც შეიარაღებულნი იყვნენ და არც

საშიშნი; ბულგარეთში ბოშათა მიმართ მტრული დამოკიდებულების შესახებ გამოქვეყნებული ანგარიშები; ეს არ არის პირველი საქმე ბულგარეთის წინააღმდეგ, რომელშიც სასამართლომ დაადგინა, რომ სამართალდამცავებმა ან სახელმწიფოს სხვა წარმომადგენლებმა სასიკვდილი ზიანი მიაყენეს ბოშებს; ბ-ნი მ.მ.-ის ჩვენების თანახმად, მაიორმა გ.-მ შეურაცხყოფა მიაყენა მას რასობრივი შეძახილით: „შე დაწვევდილო ბოშა“; და ბოლოს, ხელისუფლებამ არ იმოქმედა სათანადოდ და დაშვებული იყო მძიმე საპროცედურო ხარვეზები, რამაც ხელი შეუშალა სიმართლის დადგენას.

6. მართალია, რომ საპროცედურო დარღვევები წარმოადგენს მნიშვნელოვან ფაქტორს, რომელსაც სათანადო ყურადღება უნდა დაეთმოს. მათ გადამწყვეტი როლი ეკისრებათ იმის დადგენისას, თუ ვის უნდა დაეკისროს მტკიცების ტვირთი, ვინაიდან ეროვნულმა ხელისუფლებამ უნდა მიიღოს ქმედითი ზომები, რათა ნათელი მოჰფინოს ფაქტებს და ამ პროცედურის დარღვევა ნამდვილად მოახდენს ზეგავლენას პრობლემის არსებით მხარესთან დაკავშირებით მისაღებ გადაწყვეტილებაზე.

7. სასამართლოს უმრავლესობამ, შეზღუდა რა გადაწყვეტილება მხოლოდ პროცედურული ასპექტების დარღვევით, არ მიაქცია სათანადო ყურადღება საკმარისად ძლიერ, ნათელ და ცალსახა პრეზუმფციებს, რომლებიც გამომდინარეობდა ფაქტობრივი მტკიცებულებებიდან და რომლებიდანაც გამომდინარეობს დასკვნა, რომ დაირღვა კონვენციის მე-14 მუხლი მე-2 მუხლთან ერთობლიობაში.